

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ
ÇOCUKLARIN HER TÜRLÜ ŞİDDET, İHMAL VE İSTİSMARDAN
KORUNARAK AKIL, RUH VE BEDEN SAĞLIKLARININ GELİŞİMİ
İÇİN
ALINMASI GEREKEN TEDBİRLERİN
BELİRLENMESİ AMACIYLA KURULAN
MECLİS ARAŞTIRMASI KOMİSYONU
(10/1806, 1813, 1827, 1828, 1829, 1830)

TUTANAK DERGİSİ

3'üncü Toplantı
18 Aralık 2024 Çarşamba

(TBMM Tutanak Hizmetleri Başkanlığı tarafından hazırlanan bu Tutanak Dergisi'nde okunmuş bulunan her tür belge ile konuşmacılar tarafından ifade edilmiş ve tırnak içinde belirtilmiş alıntı sözler aslına uygun olarak yazılmıştır.)

İ Ç İ N D E K İ L E R

I.- GÖRÜŞÜLEN KONULAR

II.- OTURUM BAŞKANLARININ KONUŞMALARI

1.- Komisyon Başkanı Cengiz Aydoğdu'nun, Komisyonun bugünkü gündemine, Türkiye gündeminde çocuk konusunun daha çok konuşulduğuna, önümüzdeki süreçte yapılması düşünülen yerinde inceleme çalışmalarına, saha çalışmalarının önemine ve Komisyona yeni katılan uzmanlara ilişkin açıklaması

2.- Komisyon Başkanı Cengiz Aydoğdu'nun, Tekirdağ'daki ve Diyarbakır'daki mahkemelerde 26 Aralıkta yapılacak duruşmalara Komisyon üyelerinden kurulacak bir komisyonun gözlemci olarak katılmasına ve Komisyonun çalışma takvimine ilişkin açıklaması

III.- SUNUMLAR

1.- Çocuk İstismarını ve İhmalini Önleme Derneği Başkanı Kasım Karataş'ın, “çocuk” tanımı, “ihmal” ve “istismar” kavramları; çocuklara yönelik ihmalin, istismarın ve şiddetin nedenleri, failleri, çocukların bunlara maruz kaldığı yerler ve çocukları ihmalden, istismardan ve şiddetten korumak için yapılması gerekenler hakkında sunumu

2.- Profesör Doktor Gülümser Gültekin Akduman'ın, çocuklara yönelik ihmal, istismar ve şiddet konusunda mevcut durum, problemler ve çözüm önerileri hakkında sunumu

IV.- AÇIKLAMALAR

1.- Mardin Milletvekili Beritan Güneş Altın'ın, ziyaret edilecek ÇİM'lere ve Komisyon Başkanı Cengiz Aydoğdu'nun konuşmasındaki "bilim adamı" ifadesine ilişkin açıklaması

V.- MECLİS ARAŞTIRMASI KOMİSYONLARI

A) Görüşmeler

1.- Çocuk İstismarını ve İhmalini Önleme Derneği Başkanı Kasım Karataş ve Profesör Doktor Gülümser Gültekin Akduman tarafından yapılan sunumlara ilişkin görüşme

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ
ÇOCUKLARIN HER TÜRLÜ ŞİDDET, İHMAL VE İSTİSMARDAN KORUNARAK AKIL, RUH VE BEDEN
SAĞLIKLARININ GELİŞİMİ İÇİN ALINMASI GEREKEN TEDBİRLERİN BELİRLENMESİ AMACIYLA KURULAN
MECLİS ARAŞTIRMASI KOMİSYONU
(10/1806, 1813, 1827, 1828, 1829, 1830)

3'üncü Toplantı
18 Aralık 2024 Çarşamba

I.- GÖRÜŞÜLEN KONULAR

TBMM Çocukların Her Türü Şiddet, İhmal ve İstismardan Korunarak Akıl, Ruh ve Beden Sağlıklarının Gelişimi İçin Alınması Gereken Tedbirlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan Meclis Araştırması Komisyonu saat 14.07'de açıldı.

Komisyon Başkanı Cengiz Aydoğdu,

Komisyonun bugünkü gündemine, Türkiye gündeminde çocuk konusunun daha çok konuşulduğuna, önümüzdeki süreçte yapılması düşünülen yerinde inceleme çalışmalarına, saha çalışmalarının önemine ve Komisyona yeni katılan uzmanlara,

Tekirdağ'daki ve Diyarbakır'daki mahkemelerde 26 Aralıkta yapılacak duruşmalara Komisyon üyelerinden kurulacak bir komisyonun gözlemci olarak katılmasına ve Komisyonun çalışma takvimine,

İlişkin açıklama yaptı.

Çocuk İstismarını ve İhmalini Önleme Derneği Başkanı Kasım Karataş tarafından, “çocuk” tanımı, “ihmal” ve “istismar” kavramları; çocuklara yönelik ihmalin, istismarın ve şiddetin nedenleri, failleri, çocukların bunlara maruz kaldığı yerler ve çocukları ihmalden, istismardan ve şiddetten korumak için yapılması gerekenler;

Profesör Doktor Gülümser Gültekin Akduman tarafından, çocuklara yönelik ihmal, istismar ve şiddet konusunda mevcut durum, problemler ve çözüm önerileri;

Hakkında sunum yapıldı.

Mardin Milletvekili Beritan Güneş Altın, ziyaret edilecek ÇİM'lere ve Komisyon Başkanı Cengiz Aydoğdu'nun konuşmasındaki “bilim adamı” ifadesine ilişkin açıklama yaptı.

Çocuk İstismarını ve İhmalini Önleme Derneği Başkanı Kasım Karataş ve Profesör Doktor Gülümser Gültekin Akduman tarafından yapılan sunumlara ilişkin görüşme yapıldı.

Komisyon gündeminde görüşülecek başka konu bulunmadığından, toplantıya saat 15.57'de son verildi.

18 Aralık 2024 Çarşamba

BİRİNCİ OTURUM

Açılma Saati: 14.07

BAŞKAN: Cengiz AYDOĞDU (Aksaray)

BAŞKAN VEKİLİ: Radiye Sezer KATIRCIOĞLU (Kocaeli)

SÖZCÜ: Nazım ELMAS (Giresun)

KÂTİP: Pelin YILIK (Çankırı)

BAŞKAN CENGİZ AYDOĞDU - Komisyonumuzun kıymetli üyeleri, değerli katılımcılar, konuk öğretim üyelerimiz, konuk uzmanlarımız, kıymetli basın mensupları; hepiniz hoş geldiniz.

Komisyonumuzun 3'üncü Toplantısını açıyorum.

II.- OTURUM BAŞKANLARININ KONUŞMALARI

1.- Komisyon Başkanı Cengiz Aydoğdu'nun, Komisyonun bugünkü gündemine, Türkiye gündeminde çocuk konusunun daha çok konuşulduğuna, önümüzdeki süreçte yapılması düşünülen yerinde inceleme çalışmalarına, saha çalışmalarının önemine ve Komisyona yeni katılan uzmanlara ilişkin açıklaması

BAŞKAN CENGİZ AYDOĞDU - Geçtiğimiz hafta öğretim üyesi, konunun uzmanı bilim insanı arkadaşlarımızı dinledik. Bugün yine öyle devam edeceğiz.

Bu arada ben bir hususun altını çizmek istiyorum. Hani “algıda seçicilik” derler, Komisyon kurulduğundan beri bu çocuk konusunun Türkiye gündeminde daha fazla konuşulduğu gibi bir kanaat uyandı bende, bu çok sevindirici. Pek çok siyasi demeçlerde bile siyasetçilerimizin, genel başkanlarımızın, bakanlarımızın gündemi çocuk konusu, bu son derece sevindirici. İnşallah, bundan sadece konuşmakla kalmayacağız çünkü biz Türklerin öyle bir alışkanlığı var, bir meseleyi konuşunca halledildi zannederiz. Hayır, konuşulunca mesele başlar, aslında konuşmakla da bazı şeyler sorun hâline gelir. O açıdan çözüm süreci bambaşka bir şeydir. İyi niyetlerin, dayanışmanın ön planda olduğu bir süreçtir çözüm süreci. İnşallah, ülkemiz, Meclisimiz... Öncelikle bizim Komisyonumuzda bu sürece başladığımızı varsayıyorum. Şu anda bütün üyelerimize tekrar huzurlarınızda teşekkür ediyorum. Tam bir iş birliği içerisinde, hatta anlayış birliği içerisinde çalışacağımızı ümit ediyorum; ilk iki toplantıda aldığım izlenim bu. Önümüzdeki süreçte biz Türkiye'nin gündeminde olan bazı konularda yerinde inceleme yapmayı düşünüyoruz. Bu arada, bazı kurumlarımızda kurulan, yeni ihdas edilen kurumların işleyişini de yerinde incelemek, görmek; eksiklik, aksaklık... Bakanlık yetkililerimiz gelmeden önce bizim zihnimizde tam bir tablonun çizilmesi için... Çünkü soyut doğrularda ittifak çok kolay yani “Çocukla ilgili şunlar, şunlar, yapılmalıdır.” “Çocuk istismarı şudur.” “Çocuk bizim için şu kadar hayati önemlidir.” “Milletlerin beka meselesidir.” gibi. Buralarda hemen anlaşırsınız. Asıl bu anlaştığımız konuların nasıl hayata geçirileceği konusunda anlamak, onu sahaya geçirmek... Çünkü yasaların da esasen uygulanış mantığı, uygulanış sırrı oradadır. Yasa koyucu hangi niyetle çıkarırsa çıkarsın uygulayan birimdeki, vatandaşla temas noktasındaki o en uç uygulayıcının anlayışı fevkalade önemlidir. Bu açıdan, sosyal hayat her şeyiyle, denetimiyle, yasa yapmasıyla, icraatıyla bir bütündür, birbirinden ayıramaz diyoruz ve iç içe geçmiş süreçler. Bu itibarla, sahadaki uygulamaya çok önem veriyoruz, aslolan o. Bizim burada anlamamız veya tartışmamız... Sahadaki küçük bir gerçek bizim bütün teorimizi yerle bir edebilir. O açıdan, çok gerçekçi, sahayla hemhâl olacak bir şekilde Komisyonumuzun üç aylık, süre yetmezse Meclisten bir ay ek süre isteyerek dört aylık çalışmasını tamamlayacağız.

Ben şimdi, çalışmalarımıza geçmek için görsel basın mensubu arkadaşlarıma çok teşekkür ediyorum, onlar müsaade ederlerse biz gündemimize geçeriz.

Bu arada, basın mensuplarımız çıkarken, Komisyonumuza yeni katılan uzman arkadaşlarımızın takdimini yapmak istiyorum. Betül Ulukol Hocamı hepimiz tanıdık, geçen toplantımızda dinledik; kalıcı olarak Komisyonumuzun üyesi oldu diyelim. Nilüfer Koçtürk Hocamız da bizimle olacaklar. İçişleri Bakanlığından Mülkiye Müfettişi Tuğba Koşal Hanımefendi burada. Coşkun Bey'i tanıştık geçtiğimiz toplantıda. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığından Şube Müdürümüz Engin Arslan burada. Millî Eğitim Bakanlığından İsmail Bey'i tanıdık. BTK'den Doktor Şahin Bayzan, RTÜK'ten Aylin Çam Hanımefendi, İçişleri Bakanlığından, Emniyetten Birol Özçelik, yine Emniyet Genel Müdürlüğümüz Siber Suçlarla Mücadele Daire Başkanlığından Elif Temel Hanımefendi aramıza katıldılar. Kendilerini birkaç cümleyle, kısaca tanıtırlarsa memnun oluruz.

(Katılımcılar kendilerini tanıttılar)

BAŞKAN CENGİZ AYDOĞDU - Teşekkür ederiz, hoş geldiniz.

Arkadaşlar, ayrıca Sağlık Bakanlığından 1 uzmanımız gelecek, Adalet Bakanlığı Mevzuat Genel Müdürlüğünden 1 uzman isteyeceğiz, TBMM'den de 3 yasama uzmanı görevlendirilecek.

Az önce bir şey söyledim, aklıma geldi de onu sizinle paylaşmak isterim: “Soyut doğrularda ittifak kolay da sahada, uygulamada zor.” demiştim. Rusların II. Katerina'sı var, Petro'dan sonra Rusya'yı modernleştiren, büyük Rusya'yı kuran Kraliçeleri. Kendisi Alman asıllı, bir Alman Prensesi, Petro'nun torunuyla evli. II. Katerina tam bir Rönesans kraliçesi. Rusya'da şu anda bildiğimiz pek çok yeniliğin ilk adımını atan kadın. Bu, Avrupa'da o dönemde bütün Rönesans'ı hazırlayan fikir adamlarıyla da yazışmalar içerisinde, onların pek çoğunu Rusya'ya çağırıyor, Petersburg'a, hatta Diderot'un kütüphanesini satın alıyor olduğu gibi. Voltaire de bu çağırıldıkları arasında. Voltaire, biliyorsunuz, Fransız İhtilali'nin fikir babalarından, onu fikir olarak hazırlayanlardan ancak kendisi bir köle tüccarı, esir ticareti yapıyor Voltaire; o da işin başka bir vechesi. Voltaire Petersburg'da fazla kalamıyor, çabuk dönüyor ama mektuplaşıyorlar Katerina'yla. II. Katerina Voltaire'e yazdığı bir mektupta şöyle diyor: “Sevgili Voltaire, sizin fikirleriniz pek güzel ancak siz fikirlerinizi kâğıt üzerine yazıyorsunuz, kâğıt üzerinde güzel

görünüyor; ben Kraliçeyim, bu fikirleri insan derisini yazıyorum -uyguluyorum demek istiyor- orada sizinki kadar güzel görünmeyebiliyor.” diyor. Biliyorsunuz, daha sonra bizde, Faruk Eren isimli bir hukukçumuz Anayasa için söylemişti bunu “insan derisi kaplı kitap” diye. Onun için bizim iştiğal sahamız ki çocuk en insan olduğumuz saha yani insan hayatında “En çok nerede insanız?” dersek en çok çocukken insanız, yetiştiğçe ondan giderek uzaklaşırız. O açıdan, çok hassas bir konuda konuşuyoruz.

Şimdi, hocalarımızı dinleyeceğiz.

Kıymetli Hocam, biz sıralamayı size veriyoruz, hanginiz isterseniz önce başlayabilirsiniz. Usulümüz şöyle: Önce sizleri dinliyoruz 20’şer dakika, sonra arkadaşlarımızın sorularını alıyoruz. Sorulara bütün olarak, bütün sorulara aynı anda değil sorular tamamlanınca cevap veriyorsunuz.

Buyurun efendim, şimdi sizi dinleyeceğiz, önce kendinizi kısaca tanıtarak başlarsanız memnun olurum.

III.- SUNUMLAR

1.- Çocuk İstismarını ve İhmalini Önleme Derneği Başkanı Kasım Karataş’ın, “çocuk” tanımı, “ihmal” ve “istismar” kavramları; çocuklara yönelik ihmalin, istismarın ve şiddetin nedenleri, failleri, çocukların bunlara maruz kaldığı yerler ve çocukları ihmalden, istismardan ve şiddetten korumak için yapılması gerekenler hakkında sunumu

ÇOCUK İSTİSMARINI VE İHMALİNİ ÖNLEME DERNEĞİ BAŞKANI KASIM KARATAŞ - Sayın Başkanım, sayın vekiller, Değerli Komisyon üyeleri; ben Kasım Karataş, Hacettepe Üniversitesinde öğretim üyesiyim, üniversitemizin Çocuk Hakları Uygulama ve Araştırma Merkezinin de yöneticisiyim. Yaklaşık kırk yıldır akademideyim, üniversitede çalışıyorum yani 40’ıncı senem, yaklaşık demeyeyim. Bu süre içerisinde, bu yaklaşık kırk yıllık süre içerisinde Sosyal Hizmet Bölümünde öğretim üyesi olduğum için sosyal hizmetlerin pek çok alanında çalıştım ama daha çok çocuk ve gençlik alanında çalıştım, akademik çalışmalar yaptım, aynı zamanda Çocuk İstismarını ve İhmalini Önleme Derneğinin de -bu dernek de otuz beş yıllık bir dernektir- şu anki yöneticisiyim.

Sunumuma başlarken hepinizin bildiği, herkesin bildiği bir soruyu sorarak başladım ama orada özellikle bir şeyin altını çizmek istediğim için “Çocuk kimdir?” diye sordum. Çocuk Hakları Sözleşmesi, biliyorsunuz, çocuğu “18 yaşına kadar ancak daha erken yaşta ergin olma durumu hariç.” diye tanımlıyor. Bizim mevzuatımızda yani iç hukukumuzda, Çocuk Koruma Kanunu’nda ve Türk Ceza Kanunu’nda daha erken yaşta ergin olma durumlarını dışarıda tutmadan herkesi 18 yaşına kadar çocuk sayıyor; bu, sözleşmenin çocuğa yaklaşımından biraz daha ileri bir yaklaşımdır, olumlu bir yaklaşımdır. Bunu hatırlatmak için böyle bir giriş yapmak istedim.

Sizin Komisyonunuza verdiğiniz adla bakarsak ihmal, istismar, şiddet gibi bazı kavramlar var, bunlara sömürüyü, kötü muameleyi de ekleyebiliriz, benzeri başka kavramlar da ekleyebiliriz yani çocuklar çok değişik şekillerde kötülöklere maruz kalıyorlar. Biz akademisyenler, bunları, oturuyoruz, “Bu ihmale girer, bu istismardır, bu şiddettir, sömürüdür, kötü muameledir.” diye sınıflandırıyoruz. Bunların hepsi çocuklara zarar veren davranışlar, durumlar, tutumlar. Elbette aralarında farklılıklar var, önemli de olabilir ama yani buranın konusu olmayabilir. Yine de şöyle söylemekte yarar var: İhmal, çocuklara karşı biz yetişkinlerin yapması gerekenleri yapmaması hâli dediğimiz bir şey, istismarı da çocuklarla ilişkilerimizde, temasımızda yapmamamız gerektiği hâlde yaptıklarımıza daha çok söylüyoruz. Şiddet, daha çok çocuklar arasında bile olabilirken istismarda biraz güç dengesizliği var yani çocuğu istismar edenin daha çok bir yetişkin olduğunu, örneğin, cinsel istismarda da olduğu gibi bir anlık bir olay değil de daha süregelen ve daha güç dengesizliği nedeniyle yaşanan olgular olduğunu ifade edebiliriz.

Amacımız, çocukları her türlü ihmal, istismar ve şiddetten korumak. Peki, bu önemli bir problem mi dünyada ve ölkemizde? Siz de biraz önce bahsettiniz, “Komisyon çalışmaları başladıktan sonra sanki Türkiye daha çok bu konuyu konuşuyor gibi geldi.” dediniz. Aslında, ya, belki algıda seçicilik, sizin dediğiniz gibi, her zaman gündemimizin bir numarası olması lazım çocuklar ve çocukların gördükleri zararlar. Rakamlara, istatistiklere vesaire bakıldığında, dünyada ve Türkiye’de de bunun böyle olmasını gerektiren gerçekten de çok önemli kanıtlarımız, sebeplerimiz var. Bunların detaylarına girmeyeceğim ama bunu sadece hatırlatarak devam edeceğim.

Peki, birtakım sorular sorarak devam etmek istersem, neden çocuklar ihmale uğruyorlar, istismar ediliyorlar ya da şiddetle karşılaşıyorlar? Çok uzun bir liste tutabiliriz bunun için ama önemli bunlar gerçekten, eğer bunları çözeceksek, önleyeceksek bunları tek tek çalışmamız gerekir. Eğitimsizlik, yoksulluk, işsizlik, aile içi sorunlar, birtakım sağlık sorunlarının varlığı, işte, engellilik hâli, kronik hastalıklar, madde kullanımı gibi çok uzun bir liste var burada. Bunların gerçekten ayrıntılı çalışılması gerekir. Bu nedenler nasıl oluyor da çocukların ihmeline yol açıyor, çocukların istismarına yol açıyor, bu ilişkinin, bu rabitanın kurulması ve önüne geçilmesi için?

Bir başka soru: Nerede çocuklar şiddete uğruyorlar yani çocukların şiddet gördükleri yerler, ihmal edildikleri yerler, istismar edildikleri yerler nereler? Burada da yine uzun bir liste yapmak mümkün ama toparlayacak olursa en çok ev ve aile ortamında, okul ve diğer eğitim ortamlarında, bakım verilen yerlerde, çalışma ortamlarında, sokaklarda, sağlık kurumlarında, adli kurumlarda veya benzeri hizmet veren yani çocuklara hizmet sunan yerlerde ya da diğer kamusal alanlarda ve sosyal medya, internet başta olmak üzere sanal ortamlarda, buralarda çocuklar daha çok şiddete uğruyorlar.

Peki, biraz daha açacak olursak bunları, şimdi, ev ve aile ortamı tabii, çok tuhaf geliyor kulağımıza yani nasıl oluyor da çocukların en çok şiddet gördüğü, ihmal edildiği, istismar edildiği yerlerdir? Oysa onları koruması gereken yerler buralar. Evet, korumayı konuşurken de buraları konuşacağız, bunlardan vazgeçmeyeceğiz ama kabul edelim ki çocuklar en fazla ev ortamında, aile ortamında ihmal ediliyorlar, şiddete uğruyorlar, istismar ediliyorlar; her türlüşüne burada rastlayabiliyoruz. Okul ve eğitim ortamları da böyle, sadece okul demek istemedim, okul dışındaki eğitim ortamları da çocuklar için benzer riskler taşıyor yani işte, sporla ilgili olanlar, sanatla ilgili olanlar, çeşitli kurslar vesaire. Bakım veren kurumlar yine öyle yani bildiğiniz gibi, korunma gereksinimi olan ya da haklarında bakım tedbiri kararı alınmış çocuklar vesaire ya da çocukların bulunduruldukları tutukevleri, cezaevleri, yatılı pansiyonlar, yatılı okullar gibi ortamlar da çocukların ihmal edildikleri, istismara uğradıkları, şiddet gördükleri yerler arasında önemli bir yer tutuyor. Çalışma ortamları, burada da kastımız tarlada, tarımda, hayvancılıkta çalışan çocuklardan tutun da sokakta çalışan çocuğa kadar veya çeşitli küçük, orta ölçekli iş yerlerinde çalışan

çocukları kastediyoruz yani bütün bu işletmeleri, bütün buraları işletme olarak görebiliriz, çalışma ortamları olarak değerlendirebiliriz. Sokaklar, çocuk bahçeleri, oyun alanları ve bunun gibi kamusal alanlar da çocukların ihmal ve istismar edildikleri yerler arasında. Biraz önce de bahsettiğim gibi, diğer kamusal alanlar dediğim de işte, sağlık kurumları... Nitekim, son zamanlarda hastanelerde yaşanan bazı olaylar kamuoyunun gündeminde, görüyoruz ki oralarda da oluyor, olabiliyor ve adli süreçler vesaire diye ifade edebiliriz. Savaşların, çatışmaların olduğu yerler, internet ve her türlü sosyal medya ortamından da bahsetmiştim.

Peki, bir başka soru: “Çocuklara yönelik ihmal, istismar ve şiddetin failleri kimler olabilir yani neden uğruyorlar, nerelerde uğruyorlar, kim yapıyor bunları?” diye bakacak olursak, öncelikle son söylenecek şeyi başta söylemek gerekirse çocuklara yönelik şiddet ve istismarın failleri erkek, kadın, tanıdık, tanımadık herkes olabilir yani kimse... “Ya, bunlar yapmaz, o yapmaz. Ben şuyum, yapmam. Ben buyum, yapmam.” gibi ifadeler elbette bir önem taşıyabilir ama son tahlilde kendi başına bir kanıt oluşturmaz. Çocukların bakım, koruma, gözetim ve eğitiminden sorumlu ebeveynler, evdeki diğer büyükler, vasi, okuldaki öğretmen, diğer öğrenciler vesaire vesaire, bunları biraz açacağım şimdi. Tek tek bakacak olursak, uğradıkları yerlerle paralel bunlar aslında aynı zamanda, oralarda karşılaştığımız aktörler.

En yaygın karşılaşılan failer arasında ne yazık ki aile üyeleri gelmekte; anne-babalar, büyük anne ve büyük babalar, amca, dayı, diğer akraba, kardeşler; bütün bunlar olabiliyor. Çocuklara bakım veren profesyoneller, bakım gördükleri yerlerde çalışan diğer çalışanlar, eğitim ortamlarında bulunan öğretmenlerden tutun da diğer eğitim çalışanlarına kadar herkes olabilir. Çocukların kendi akranları, arkadaşları olabilir, komşular olabilir, anne-babaların, kardeşlerin veya diğer aile üyelerinin ilişkide olduğu kişiler olabilir, işverenler, iş arkadaşları ya da müşteriler olabilir, hiç tanımadık kişiler de olabilir. Genelde hiç tanımadık kişiler en fazla dikkat çekenlerdir yani bu kötülüğü bir yabancı yapınca onu görme eğilimimiz daha baskındır, onu görürüz ve ona karşı çok şiddetli tepki veririz, kamuoyuna yansımış bazı olaylarda da faillere dikkat ederseniz çocukların hiç tanımadığı kişilerse eğer daha çok toplumda infial yaratmıştır ama aslında risk ya da tehlike o kadar uzakta değil.

Peki, ne gibi sonuçları var? Bu gerçekten önemli bir sorun mu? Sizin de Komisyon başlığınızı oluştururken ifade ettiğiniz gibi, çocukların gelişimini olumsuz etkiliyor, değil mi? Yani sağlığına olumsuz etkisi var, fiziksel gelişimine, duygusal gelişimine, sosyal gelişimine yani bir bütün olarak ahlaki gelişimine olumsuz etkisi var ve üstelik, bu etki ömür boyu kolay kolay izleri silinemeyecek bir etki. Bu bakımdan, sonuçları çok önemli. Kamuoyunun, toplumun, tabii ki kamuoyunu, toplumu temsil eden Büyük Millet Meclisinin, diğer kamu kurumlarının bu konuya çok yakından ilgi göstermesi de haklı olarak çok önemli ve bugün, burada olduğumuz için, ben de burada en azından sizlerle böyle bir temas gerçekleştirdiğim için kendi adıma da temsil ettiğim kurumlar adına da çok mutluyum, onu da ifade etmek isterim.

Evet, peki, ne yapabiliriz, ne yapmalıyız, yapmalı mıyız gerçekten? Bunu bize görev veren pek çok şey var tabii. Anayasa var başta, Türkiye Cumhuriyeti Anayasası bize çocukları koruma görevi veriyor. Çocuk Hakları Sözleşmesi var, çocukların anayasası kabul ettiğimiz bir sözleşme, daha başka pek çok Birleşmiş Milletler kaynaklı bildirge ya da sözleşme ya da benzeri düzenlemeler var; hep görev veriyor bize bunlar. Aynı zamanda, Birleşmiş Milletlerin kalkınma amaçları arasında da yer alıyor ve devletimiz de bu amaçları yerine getirmek üzere kendi planlarına dâhil ediyor. Orada şiddetin tüm biçimlerinin ve şiddete bağlı ölüm oranlarının her yerde büyük ölçüde azaltılması hedefi koymuşlar. Çocuk istismarının, sömürsünün, ticaretinin ve çocuklara karşı şiddet ve işkencenin her türünün sona erdirilmesi yine bir başka hedef olarak konulmuş.

Peki, o zaman biz bu korumayı nasıl yapacağız? Yani bizim bu konuda hemen, hiç vakit kaybetmeden çünkü -”insanın en saf hâli” dediniz ya Sayın Başkanım- bu, insanın en saf hâlinde onlara reva gördüklerimizin insanın ilerleyen zamanlarında, gelişimsel dönemlerinde de çok önemli maliyetleri oluyor, hem onun kendisi açısından hem yakın çevresi açısından hem toplum açısından. Korumamız için hiç vakit kaybetmeden ve -herkes sorumludur demiştik- herkes el birliği yaparak, iş birliği yaparak hızlı harekete geçmek zorunda.

Nerede koruyacağız? Ailenin içinde koruyacağız yani “Ailede zarar görüyor.” diye aileden vazgeçemeyiz, ailenin içinde koruyacağız ama bazen o çocuk için o aileden vazgeçebiliriz. Yani bazı olgular söz konusu olduğunda her hâlükârda, her durumda çocuğu ailenin içinde tutmak gibi bir takıntımız olmaz, olamaz, olmamalı. Gerçekten, bazı olgularda bunu görüyoruz. Burada bizim rehberimiz Çocuk Hakları Sözleşmesi’nin çocuğun yüksek yararı ilkesi. Bu ilke çerçevesinde hareket etmemiz gerekir ama genel olarak çocuğu ailede koruyacağız ve ailedeki diğer üyelerin desteğini alarak, aileyi daha çok eğiterek, aileyi daha çok güçlendirerek, destekleyerek... Ailedeki hangi özellikler bunlara yol açıyorsa -biraz önce de bahsettiğim- bu ilişki üzerinde çok durmamız lazım. Eğitim kurumlarında koruyacağız ve yine, eğitim kurumlarının içindeki aynı aktörlerle koruyacağız. Bazen eğitim kurumu içerisinde çocuklara zarar veren bir kişi olabilir. O kişinin ortaya çıkarılması da onun zarar vermesinin önüne geçilmesi de yine diğer eğitimcilerin yardımıyla ve katkısıyla olmakta ve olacak ama onlarla nasıl çalışacağımızı çalışmamız lazım. Aynı mantıkla, iş yerlerinde koruyacağız, bakım kurumlarında koruyacağız, sokakta koruyacağız, sanal ortamda koruyacağız ve diğer kamusal alanlarda koruyacağız ve orada çalışanlarla beraber koruyacağız. Yani bu sorumluluğun toplumun bütününe verdiği, yüklediği görevler var diye düşünüyorum. Çocukların ihmal, istismar, şiddet ve sömürden korunması devletin, ailelerin, sivil toplumun, medyanın aracılığıyla toplumun tüm bileşenlerin ortak sorumluluğudur. Bu aktörlerin etkili iş birliği ve eş güdümlü çalışması temelinde, hak temelli bir anlayışla çocuk koruma hizmetleri yeniden organize edilmelidir.

Böyle bir şekilde sembolize ederek yani korumanın temel aktörlerini ben üç gruba böldüm; devleti, kamuyu başa koydum, yanına aileyi koydum ve toplumun diğer kesimlerini de üçüncü başlığa yerleştirdim.

Peki, ne yapacağız? Bu devlet ne yapacak, aile ne yapacak, diğer aktörler ne yapacak? Nasıl bir yol izleyeceğiz? Burada önerim şu: Çocuk korunmasında tüm aktörlerin aktif rol aldığı üç aşamalı bir stratejiyle koruyabiliriz diye düşünüyorum.

Bu üç aşamalı stratejiden kastım şu: “Birincil önleme” dediğimiz, bu grafikte de görüyoruz, o büyük halka bütün çocukları kucaklayan, kapsayan bir halka yani çocukların aslında tamamı korunması gereken bir konumda. Daha anne karnından başlamalı bu koruma ve doğum koşullarıyla beraber, doğduktan hemen sonraki süreç, sağlık hizmetleri, eğitim hizmetleri, çocukların uygun konut ortamlarında yaşaması, eğitim ortamlarına devam etmesi vesaire gibi bütün çocukları hedefleyen birincil koruma hizmetlerinin, herkesin sorumluluğunda olan bu hizmetlerin etkili bir şekilde verilebilmesi hâlinde çocuklardan bazılarının ihmal edilmesi, istismar edilmesi, şiddet görmesi, sömürüye maruz

kalması gibi kötülüklerle daha az karşılaşacaklarını düşünüyorum. Biz, birincil koruma halkasında görevimizi ne kadar iyi yerine getirirsek getirelim, yine de bazı çocukların ve ailelerin ihmal, istismar ve şiddet gibi olumsuzluklar bakımından daha fazla risk taşıdıklarını biliyoruz. Bunları araştırmalarımızla, gözlemlerimizle, bu alanda çalışanların deneyimlerinden de biliyoruz. O zaman, bu risklerin gerçekleşmesini beklemeden, ikincil aşamada, ikincil koruma aşamasında bu risklerin olduğu ailelere ve çocuklara öncelikle yönelebilmeli ve onlarla çalışmalıyız ve ihmal, istismar ve şiddetin gerçekleşmesini önleyebilmeliyiz; bu ikincil koruma halkası. Eğer burada da görevlerimizi iyi yerine getirirsek, çalışmalarımızı iyi yapabilirsek çocukların yine de bazılarının ihmal edildiğini, istismar edildiğini, suça sürüklendiğini, işte, cinsel istismara maruz kaldığını görebiliriz ama sayı oldukça azalmış olacaktır burada. O aşamada da üçüncül koruma dediğimiz aşamada da görevlerimizi çok daha iyi yerine getirebiliriz çünkü orada artık çok daha fazla emek yoğun çalışmak zorundayız. Risk gerçekleşmiş, çocuk o kötülüğe maruz kalmış.

BAŞKAN CENGİZ AYDOĞDU - Hocam toparlayabilirseniz...

ÇOCUK İSTİSMARINI VE İHMALİNİ ÖNLEME DERNEĞİ BAŞKANI KASIM KARATAŞ - Hemen toparlıyorum efendim.

Dolayısıyla, orada yapabileceklerimizin başarı oranı da artık düşmüştür. Ancak yapabileceklerimiz var ve örneğin, daha fazla uzman çalıştırmalıyız o aşamada, uzman başına düşen olgu sayılarını azaltmalıyız, onları da güçlendirmeliyiz gibi. Bu üçlü aşamayı takip edebilirsek eğer, bana sorarsanız, çocuk koruma alanındaki çalışmalarımız daha fazla başarı kazanacaktır.

Bunlarla beraber, mevzuatımızın bir gözden geçirilmeye ihtiyacı var. Çocuk Koruma Kanunu, Sosyal Hizmetler Kanunu ve diğer birincil mevzuat, ikincil mevzuat, bunlara bakmalıyız. Örgütlenmenin bir gözden geçirilmeye ihtiyacı var. Çocuk ve gençlik hizmetleri hâlihazırdaki kamu yönetim sistemi içerisinde, farklı farklı bakanlıkların içerisinde; bunları bir araya getirmeliyiz. Gençlik hizmetleri Gençlik ve Spor Bakanlığının içinde ama spor ve gençlik hizmetleri çok dolaylı ilişkisi olan iki kavram, oysa onun yeri -gençlik hizmetleri de- diğer sosyal hizmetler gibi Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığının içinde olmalı. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığının çocuk ve gençlere yönelik hizmet sunum sistemlerini mutlaka gözden geçirmeliyiz. Doğrudan çocuk ve gençlere hizmet sunabilecek kurumlara ihtiyacımız var. Hâlihazırda var olanlarla bunu yeterince iyi yapamadığımızı ben şahsen ifade edebilirim.

İzleme mekanizmalarının, bildirim yöntemlerinin yeniden gözden geçirilmesi, geçerli ve güvenilir veriler elde etmemiz yani çocuk konusunda daha sağlıklı veriler, kayıtlar tutmalıyız. Verilere ihtiyacımız var. Çocuklara ve çocuk ve gençlerin korunmasına daha çok bütçe ayırmalıyız.

Çok daha ayrıntılı şeyler söylenebilir “Öneriler” başlığı altında ancak şimdilik, verdiğiniz süre içerisinde bunlarla yetineyim.

Çok teşekkür ediyorum efendim.

BAŞKAN CENGİZ AYDOĞDU - Biz teşekkür ediyoruz.

Gülümser Hocam, size geçmeden önce, arkadaşlar buradayken -iş olup çıkan arkadaşlar olabiliyor- sizden bir müsaade isteyip bir iki açıklama yapmak istiyorum Komisyon üyesi arkadaşlarıma.

II.- OTURUM BAŞKANLARININ KONUŞMALARI (Devam)

2.- Komisyon Başkanı Cengiz Aydoğdu'nun, Tekirdağ'daki ve Diyarbakır'daki mahkemelerde 26 Aralıkta yapılacak duruşmalara Komisyon üyelerinden kurulacak bir komisyonun gözlemci olarak katılmasına ve Komisyonun çalışma takvimine ilişkin açıklaması

BAŞKAN CENGİZ AYDOĞDU - Kıymetli üyeler, 26 Aralık kritik bir tarih hâline geldi, hem Tekirdağ'da hem Diyarbakır'da bizi yakından ilgilendiren iki duruşma olacak mahkemelerde. Diyarbakır'daki duruşmaya İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu tam kadro katılacak diye duyduk. Ben şöyle bir şey düşündüm siz de uygun görürseniz: Hem Tekirdağ'a gidelim hem Diyarbakır'a gidelim, üçer kişilik veya beşer kişilik -talepkâr olan arkadaşlarımıza göre- komisyon kurup bir grubumuz Diyarbakır'a, bir grubumuz Tekirdağ'daki mahkemeye gözlemci olarak gidelim, izleyelim 26 Aralıkta.

Ayrıca, Meclisin çalışma takviminde galiba bir ihtimal doğmuş, bu son toplantımız olabilir. Bütçeyle beraber bir tatile girme durumu doğmuş, bir sonraki toplantımız 8 Ocak 2025'te olacak ama bu hafta da olabilir yani önümüzdeki hafta Meclis çalışırsa, benim düşüncem, internet ve çocukla ilgili dijital konuda uzman bilim adamlarımızı dinlemek. Daha sonra, yine, sizlerin de talepleriyle, rızalarıyla, olurlarıyla, teklifleriyle bakanlıklarımızı hem burada dinleyeceğiz hem de bakanlıklarımızın uygulama alanlarında seçtiğimiz -mesela ÇİM merkezini görmek istiyorum ben- bu tip yerlere ziyaretler yapacağız, Ankara; Ankara dışına çıkmak talebi olursa değerlendiririz onu da kendi aramızda, onu da karşılız. Süremiz üç ayda tamamlanırsa rapor yazım aşamasına geçeriz. Şayet tamamlanmazsa Türkiye Büyük Millet Meclisinden bir aylık süre talep ederiz. Benim çalışma takvimim ana hatlarıyla bu şekilde. Her toplantımızda bir sonraki toplantı için teklifler olursa onu da değerlendiririz, burada birlikte çalışıyoruz. Başta da ifade ettiğim gibi, ben ilk toplantımızda da söylemişim, oldukça esnek bir program uygulayacağız, kendimizi bağlayacak “Şu şekilde olsun diye.” değil. Bu açıklamayı yapmayı zaruri gördüm. Şimdi, arkadaşlarımız Komisyon sekretaryasına önümüzdeki birkaç gün içerisinde hangi ile, hangi mahkemeye gitmek istediklerine dair taleplerini iletirlerse memnun olurum.

Teşekkür ediyorum.

Gülümser Hanım'a geçebiliriz herhâlde.

Söylemek istediğiniz varsa...

BERİTAN GÜNEŞ ALTIN (Mardin) - Başkanım, ben bir şey diyebilirim.

BAŞKAN CENGİZ AYDOĞDU - Buyurun.

IV.- AÇIKLAMALAR

1.- Mardin Milletvekili Beritan Güneş Altın'ın, ziyaret edilecek ÇİM'lere ve Komisyon Başkanı Cengiz Aydoğdu'nun konuşmasındaki "bilim adamı" ifadesine ilişkin açıklaması

BERİTAN GÜNEŞ ALTIN (Mardin) - Ankara ÇİM belki pek çok açıdan ilk kurulan ÇİM'lerden biri olduğu için eksikleri ya da görebileceğimiz sorunlar kısıtlı olabilir. Bu sebeple, ben Diyarbakır, Mardin ya da Urfa'yı da önermek istiyorum ziyaret edilecek ÇİM'ler arasına çünkü oralardan sorunlar, şikâyetler de alıyoruz, belki oraya da gitmek, göz atmak iyi olabilir.

BAŞKAN CENGİZ AYDOĞDU - Diyarbakır'a mahkeme için gidecek arkadaşlarımız, ÇİM merkezine de uğrarlar.

BERİTAN GÜNEŞ ALTIN (Mardin) - Olabilir, o aklıma gelmişti, onu söyleyeyim.

BAŞKAN CENGİZ AYDOĞDU - Bu seyahatler ve ziyaretler için ilgili düzenlemeleri biz Komisyon Başkanlığı olarak yaparız, sizleri bilgilendiririz.

BERİTAN GÜNEŞ ALTIN (Mardin) - Tamamdır, çok teşekkür ederim.

Bir de "bilim adamı" dediniz, "bilim insanı" dersiniz belki daha kapsayıcı ve hassas bir odak olur.

BAŞKAN CENGİZ AYDOĞDU - Evet, geldiği gibi söylüyorum, "bilim insanı" dediğim de oldu, "bilim adamı" dediğim de oldu; doğru söylüyorsunuz.

BERİTAN GÜNEŞ ALTIN (Mardin) - Çok teşekkür ediyorum.

BAŞKAN CENGİZ AYDOĞDU - Evet, ben teşekkür ederim.

Evet, Gülümser Hocam, buyurun.

III.- SUNUMLAR (Devam)

2.- Profesör Doktor Gülümser Gültekin Akduman'ın, çocuklara yönelik ihmal, istismar ve şiddet konusunda mevcut durum, problemler ve çözüm önerileri hakkında sunumu

PROF. DR. GÜLÜMSER GÜLTEKİN AKDUMAN - Çok teşekkür ederim Sayın Başkan.

Sayın Başkan, saygıdeğer vekiller, değerli Komisyon üyeleri; nazik davetiniz için öncelikle çok teşekkür ederim. Araştırmalarımızı ve sahada neler olduğunu iletebilmemiz için bir fırsat yarattınız, çok çok teşekkür ediyorum.

BAŞKAN CENGİZ AYDOĞDU - Biz teşekkür ediyoruz, hoş geldiniz.

PROF. DR. GÜLÜMSER GÜLTEKİN AKDUMAN - Ben bugün size literatür bilgisinden ziyade...

BAŞKAN CENGİZ AYDOĞDU - Kısaca kendinizi tanıtabilir misiniz lütfen.

PROF. DR. GÜLÜMSER GÜLTEKİN AKDUMAN - Tabii ki, memnuniyetle.

Gazi Üniversitesi, Gazi Eğitim Fakültesi, Temel Eğitim Bölümü, Okul Öncesi Eğitim Ana Bilim Dalı öğretim üyesiyim. 2000 yılında Ankara Üniversitesinde lisans eğitimimi tamamladım, akabinde, Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Adli Tıp Ana Bilim Dalında çocuk istismarı araştırma biriminde görev yaptım ki Betül Hocamı çoğu sefer çocuk koruma biriminde takip ettim ve 2008 yılından itibaren de Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesinde öğretim üyesi olarak çalışıyorum. Çalışma alanımın özellikle çocuk istismarı, çocuk hakları ve çocuk ruh sağlığı konusunda odaklandığını söylemem gerekiyor ama istismar ve ihmalle ilgili özellikle öğretmen eğitimi konusunda pek çok çalışma yaptım.

Bugün öğrencilerimle, yüksek lisans, doktora öğrencilerimle bazen de kendi yaptığım çalışmalar ışığında size bir sunum yapmak istiyorum; mevcut durum, problemler ve önerilerden oluşacak sunumum ve süremi etkin kullanmaya gayret edeceğim Sayın Başkan.

BAŞKAN CENGİZ AYDOĞDU - Teşekkür ediyoruz. Kolay gelsin.

PROF. DR. GÜLÜMSER GÜLTEKİN AKDUMAN - Bu sunumu hazırlarken, öncelikle, eğitim fakültesine geçtikten sonra çocuk ihmali ve istismarıyla ilgili araştırmalara baktığımda, öğretmenlerin istismar olgularını bildirimde ne kadar az olduklarını gördük. Bununla ilgili kendi yürüttüğümüz çalışmalar ve literatürü incelediğimizde, öğretmenlerin gerçekten daha çok çocuk hekimlerinin hastanelerde bu tür bildirimlerin olduğunu ve öğretmenler tarafından bu tarz bildirimlerin fazla olmadığını gördük. Bunun sebeplerine baktığımızda, bazı öğretmenlerimiz diyor ki: "Çok ağır olmayan durumlarda şiddet kullanılabilir." Bazı öğretmenlerimiz diyor ki: "Ben istismarı tanımlama konusunda bunu kime bildireceğimi bilmiyorum, ne yapacağım hakkında hiçbir fikrim yok." Bazı öğretmenlerimiz diyor ki: "Aile içinde bu tarz bir durum var ama ben buna müdahale edersem hiçbir faydası olacağını düşünmüyorum." Bazısı diyor ki: "Aile içi durumlara ben katılamam." ve bazı öğretmenim diyor ki: "Ben küçük bir kasabada çalışıyorum, böyle bir şeyi açıklarsam bunun sonuçlarından çekiniyorum, bunun bana geri bildirimi olabilir." Ve maalesef, şu an baktığımızda, çalışmalarda istatistiklerimiz her ne kadar yeterli olmasa da öğretmenler tarafından bildirilen istismarlar son derece az. Ancak her vatandaş için bu bizim TCK'deki sorumluluğumuz, madde 278 diyor ki: "Her vatandaş çocuğa karşı işlenmekte olan bir suçu bildirmekle yükümlüdür." 278 ve 279'da ise görevimizle bağlantılı olarak biz çocuğa karşı işlenen bir suçu görüp de bildirmezsek, gecikirsek hapis cezası karşılığı olan bir suçtan bahsediyoruz. Benim çalışma alanımda gerek öğretmen adayları gerek öğretmenler bu yasal düzenlemeyle ilgili maalesef çok fazla bilgi sahibi değiller.

Eğitim fakültesi ders içeriklerini inceledik bir diğer çalışmamızda. Türkiye'deki tüm eğitim fakültelerindeki öğretmenlik programlarında lisans, yüksek lisans ve doktora programlarını inceledik bir yüksek lisans öğrencimle birlikte. Maalesef seçmeli ders statüsünde bir veya iki üniversite dışında bu dersi açan fakültemiz yok. Oysaki öğretmenler tespitinde ve önlenmesinde hayati önem taşıyor. Yaptığımız bu çalışmada öğretmenlik fakülteleri, eğitim fakültelerinde öğretmenlerimize bununla ilgili lisans, yüksek lisans ve doktora ders vermediğimizi gördük ve bununla ilgili bir seçmeli ders açtık. Gittiğimiz sahada hep "PDR'ciler" diyoruz ama alanda yeterli sayıda PDR'cimiz yok maalesef. Her okulumuzda psikolojik danışmanımız yok, psikoloğumuz yok. Öğretmenlerimizin bulundukları konumlarda istismarı tanınmaları ve nereye başvuracaklarını bilmekten başka çareleri yok. Bu bizim yasal olarak da...

BAŞKAN CENGİZ AYDOĞDU - Özür diliyorum, PDR'yi nasıl açıyoruz?

PROF. DR. GÜLÜMSER GÜLTEKİN AKDUMAN - “Psikolojik danışma ve rehberlik” efendim.

Bir diğer problem, yine bir araştırma bulgumuz bu da, “disiplin” diyoruz, ailelere sorduk: “Çocuklarınızı disipline etmek için en çok hangi yöntemleri kullanıyorsunuz?” dedik. Yine, bizim çalışmamız bu. Dediler ki: “Kızıyorum.” “Tehdit ediyorum.” “Bağırıyorum.” “Azarlıyorum.” “Eve kapatıyorum.” İnanamayacaksınız bunların büyük bir çoğunluğu duygusal istismar ve fiziksel istismar içeriğinden oluşuyor. Yine, ailelere şunu sorduk: “Peki, kullandığınız disiplin yöntemleri etki ediyor mu?” “Hayır.” Aldığımız cevaplara baktığımızda herhangi bir davranış değişikliğine neden olmuyor. Bu, şu demek: Aileler çocuklarında istemedikleri davranışları yok edebilmek için bazı disiplin yöntemleri kullanıyorlar ama bu sosyal öğrenmeyle geçen öğrenmeler olduğu için büyüklerinden, ebeveynlerinden ne gördülerse aynı şeyi uyguluyorlar ve bu davranışlara biz baktığımızda, bu davranışların büyük çoğunluğunun çocuk ihmali ve istismarı kapsamındaki davranışlar olduğunu görüyoruz. Oysa, literatür diyor ki: “Duygusal istismarı tespit edersek, tüm istismar tiplerinin içerisinde, altında duygusal örselenme yatıyor.” Biz, eğer duygusal istismarı tespit edersek, diğer istismar türlerine ait de belki engelleyici ve müdahale edici bir bilgi birikimine sahip olabiliriz.

Peki, öğretmenlerin rolü nedir burada? Başlangıçta söylediğim gibi, biz yasal olarak bu işi bilmek, bildirmek, tanılamak ve tanımakla sorumluyuz. Her gün biz, özellikle okul öncesi grup... Minik gruplar bu çocuklar, kendilerini çok net ifade edemiyorlar zaman zaman; bizim bu bulguları net olarak görmemiz gerekiyor. Biz, okul öncesi öğretmenleri çocuklarla her gün beraberiz, onların davranışlarındaki en ufak bir değişiklik, vücutlarındaki farklılıklar bizim için son derece önemli. Betül Hocam mutlaka bahsetmiştir, yaşlarına göre kazalarla karşılaşılıyorlar ama henüz yürümeyi bilmeyen bir bebek için, emeklemeyi bilmeyen bir bebek için bu eldiven çorap tarzı bir yanaktan bahsetmek mümkün değil. Bu çocukların yaşına ve gelişimine uygun olmayan yaralanmaları biz öğretmenler olarak tanımalıyız. Resimler biraz kötü, çok özür diliyorum ama 2 resim koymak istedim, ki ben bunu öğretmen arkadaşlarımla da paylaşıyorum. Bir cismin şekline benzeyen sıyrıklar, kesiler, ısırık izleri, cetvel; parmağın üzerindeki iz ise sigara yanığıdır, krater şeklindedir. Bir öğretmen, bir çocuğun elinde, göğsünde, yüzünde, yanaklarında, kalçasında, genital bölgesinde, göbeğinde bir yerde görürse bunu mutlaka ihmal ve istismar şüphesini duymalıdır. Kaza sonucu -ki tıp hekimleri bunun çok farkındalar ama biz öğretmenler çok farkında değiliz- kazayla oluşan yaralanmalar genellikle diz kapağının ön yüzünde, kolların, dirseklerin arka kısımlarında oluyor ancak göbekte, kalçada, özellikle kolların iç kısımlarında, kulağın çekilmesi suretiyle yırtıklar, üst dudağın ve alt dudağın çekilmesi suretiyle oluşan yırtıklar; bunlar biz öğretmenlerin fark edebileceği yaralanmalar.

Bir de şunu önemsiyoruz: Tek bir renk olmayan morluklar da bize travmada sürekliliği düşündürüyor. Vücudumuzdaki bir morluk iyileşme sürecinde mor, pembe, yeşil, sarı gibi renkler alıyor. Çocuğun vücudunun değişik yerlerinde, özellikle riskli dediğimiz bölgelerde eğer farklı renklerde izler varsa, yaralanmalar varsa yine biz istismardan şüphelenmeliyiz.

Biz öğretmenler için, özellikle okul öncesi grup için, aile katılımı bizim için önemlidir, aile eğitimi önemlidir ve ailelerle sürekli iletişim kurarız. Eğer çocukla ilgili bir yaralanma, bir hastalık varsa lütfen “Tedaviye götürdünüz mü?” diye ailelerle konuşun diyoruz. Anneye ayrı, babaya ayrı soruyoruz, bazen ikisi de yaralanmayla ilgili bize farklı şeyler ifade ediyorlar. Bazı çocuklarda okuldan eve dönme saati yaklaştıkça o huzursuzluğu hissedebiliyorsunuz. Çocuk ebeveynlerini suçluyor “Annem bana zarar verdi.” diyor. Bu tür pek çok -bunlar sıralanabilir- bunları biz gördüğümüz zaman mutlaka çocuk istismarı fikrini düşünmemiz gerekiyor.

Okul öncesi öğretmenleri olarak çocukların davranışlarını, oyunlarını, ifadelerini çok iyi gözlemleriz biz; burada gözlemlediklerimiz hakkında konuşuruz, resimler çizerler ve bu resimlerdeki -oyunları, resimleri- ifadeleri bizim için çok önemlidir. Çocuk resimleriyle ilgili de biz bu ders kapsamında aslında bazı ifadelere önem veriyoruz çünkü bu çocukların sözel anlatımları çok gelişmiş olmuyor. Bazen aile sınırlarını açıklamak istemiyorlar, anne “Sakin evde olanları kimseye söyleme, ev içerisindeki evde kalır.” diyor. Yapılan görüşmeler bazen yeterli olmayabiliyor, bazen çocuklar bunun anlamını bilmiyorlar, istismara uğradıklarını fark etmiyorlar ve istismarın ne anlama geldiğini... Cinsel istismarı bir sevgi göstergesi gibi kabul edebiliyorlar. Bu yüzden, biz bazen çizdikleri resimleri -hatta portfolyo dosyalarımız vardır- başlangıçtan itibaren bütün resimlerini alırsınız ve dönem sonunda bunu velilerle paylaşırsınız.

Cinsel istismarla ilgili göstergeler bazen olabiliyor. Genital bölgeler çizilebiliyor, yetişkin cinsel organları çiziliyor, bazen cinsel şiddete uğrayan çocuklarda genital bölgenin üzeri atlanabiliyor, bazen silinebiliyor; bu tarz şeyler görebiliyoruz. Ancak, çocuk resimleri hiçbir zaman bizim için tanı koymak için yeterli değildir; çocuğun davranışlarına bakarız, oyunlarına bakarız, terminolojisine, kullandığı kelimelere bakarız, davranışlarındaki ani iniş çıkışlar bizim için çok hassastır. Biz bir puzzle gibi bütün parçaları birleştirir ve böyle yardımcı olmaya çalışırız.

Birkaç resim örneği paylaşmak istiyorum. Mesela “Evinizi çizin.” dediğimizde normalde, işte, baca çizerler, çatı renklidir, etrafına objeler yerleştirirler; mutlu olan çocuklar bu tarz ifadeleri kullanırken ev içerisine kapatılarak... Mesela, duygusal istismarda tuvalete, banyoya “izolasyon” diyoruz; annenin ceza vermek için çocuğu dışarı çıkarmaması, sosyal ilişkilerini bozması, tuvalete, banyoya, kapalı bir yere kilitlemesi bu çocukların resimlerine yansiyabiliyor. “Aile üyelerini çiz.” dediğimizde eğer iletişim problemi ya da herhangi bir problem varsa genellikle o aile üyelerinin aralarına bir obje yerleştiriyorlar; bu bazen bir ev oluyor, bazen bir araba oluyor, bazen bir araç oluyor. Bu, babası tarafından... Siz de takdir edersiniz ki babayı çok sevmiyor, resimden çok anlaşılıyor, annenin yanında kalpler, babada kullandığı renkler, etrafındaki şimşekler, ayağının altındaki yılan; bunlar aslında babaya ilişkin duygularını çok net ifade ediyor. Bazen ilköğretimle beraber hayallerini de paylaşıyorlar. Çocuğun şiddete tanıklığı, aile içi şiddeti ve hayalindeki aileyi de zaman zaman çocuklar ifade edebiliyor. Bu 4,5 yaşındaki küçük bir kız çocuğunun istismar mı, sevgi mi ayrımını yapamadığı bir noktada adli psikiyatrik değerlendirmesindeki bir resim, affınıza sığınarak, bu resmin de bazen mahkemelerde ifade olarak kullanılabileceğini göstermek istedim.

Peki, biz okul öncesinde ne yapıyoruz? Bir kere “cinsel ihmal” dediğimizde iki faktör var; bunlardan biri, biz ebeveynler olarak çocuklarımızı korumak zorundayız. Anneler, babalar olarak çocuğumuzu cinsel tehlikelere karşı koruyacağız, öğretmenler koruyacak ancak Türkiye’de çalışmalar şunu gösteriyor: Bunu korurken de hep yabancıardan koruyoruz çocuklarımızı, oysa çalışmalar diyor ki: Cinsel

istismara uğrayan çocukların yüzde 90'ın üzerinde daha önceden tanıdığı, bildiği kişiler tarafından istismara uğruyor. Bu konuyla ilgili de yanlış bilgilendirmenin önüne geçmek gerekiyor.

Cinsel ihmalin diğer ayağı nedir? Çocuklara cinsel eğitim vermek zorundayız, bununla ilgili bilgi birikimine sahip olmalıyız. Biz çocuklara kendilerini de korumayı öğretebiliriz, ben bu yüzden doktora açtığım derslerde “çocuk istismarı ve mahremiyet eğitimi” diye açıyorum bu dersi ki çocuklar kendilerini de korumayı öğrensinsinler.

“İyi dokunma” ve “kötü dokunma” kavramını biz okul öncesinde öğretiriz, öğretiriz de onları korkutmadan öğretmemiz gerekiyor. Çocuklara öyle eğitimler veriliyor ki “iyi dokunma” “kötü dokunma” “tehlikeler” dediğimizde çocukların ödü kopuyor, bunu onları korkutmadan, anlayacakları ifadelerle vermemiz gerekiyor. İyi dokunma nedir? “Bayramda büyüklerimizi ziyaret etmemiz, kucaklamamız; büyükanne ziyaretine gittiğimizde sarılmıştık, kendini hiç kötü hissetmediğin, iyi hissettiğin, seni mutlu eden dokunmalar.” Oysa kötü dokunma... Okul öncesinde biz sırrı asla istemeyiz. “Senden hiç kimse sır tutmanı isteyemez, kimseyle aranda sır olmamalıdır.” Bu çok önemli çünkü istismarcılar “Bu yaptığımı sakın kimseye söyleme, bu aramızda sır olarak kalacak.” diyor. “Kimseyle sır olmaz, hiç kimse sen istemeden sana dokunamaz. Birisinin dokunması canını acıtıyorsa bu kötü bir dokunmadır, dokunan kişi ‘Bunu kimseye söyleme.’ diyorsa bu kötü bir dokunmadır, birisi seni kendine dokunmaya zorluyorsa bu kötü bir dokunmadır.” diye örnekendirerek yaşlarına ve gelişim seviyelerine göre kötü dokunmayı öğretmemiz gerekiyor. İşlem öncesi dönem, okul öncesi dönem bilişsel olarak kendini suçlar çocuklar, bu yüzden bu çocuklara verilecek en önemli mesaj... “Kendini suçlama, sen yanlış bir şey yapmadın, kendine inan ve yanındayım.” mesajını vermemiz gerekiyor.

Şimdi, yine kendi çalışmalarımızla devam etmek istiyorum. “Sosyal öğrenme” diye bir şey var ve istismara uğrayan kişi, istismarı uygulayan kişi olmaya aday. Okul öncesi dönemde zorbalıkla ilgili bir çalışma yaptık, okul öncesi, çok küçük yaş grubunda. Bakınız, bulgularımız çok ciddi, özellikle pandemiyle beraber, biliyorsunuz, akran zorbalığı da arttı, şiddet hayatımızın her yerinde ve okul öncesi eğitim kurumlarında da var. Fiziksel saldırı, sözel saldırı ve ilişkisel saldırı hani gruptan dışlıyoruz, isim takıyoruz, arkadaş grubuna dâhil etmiyoruz. Bakınız, bu rakamlar okul öncesi için son derece ciddi rakamlar.

Yine, kardeş ilişkilerini inceledik bir çalışmamızda; burada işin içine kişisel eşyalara saldırı boyutu da girdi. Kardeşler de birbirlerine şiddet içerikli davranışlarda bulunuyorlar maalesef; gidiyor, en sevdiği oyuncacığına zarar veriyor; gidiyor, eşyalarına zarar veriyor. Diğer saldırganlık türlerinin hepsini kardeş ilişkilerinde de gördük.

İki yıl kadar önce TÜBİTAK bursuyla, post doktora için, Amerika’daki çocuk istismarıyla ilgili yerel uygulamaları incelemeye gittim; oradan sizinle paylaşmak istediğim -hazır hocam “Bütüncül bir mevzuata ihtiyacımız var.” dedi- bir kuple, küçük bir şey: “Çocuk İstismarını Önleme ve Tedavi Yasası” diye CAPTA Yasası var ve bir danışma kurulu kurulmuş. Ben gittiğim üniversitede her türlü veriye ulaşabildim üniversite kütüphanesinden. Toplum içerisindeki multidisipliner bir yaklaşım. Çocuklarla çalışan tüm profesyoneller bu CAPTA Yasası ve danışma kurulu içerisinde yer alıyor. Hazır Kasım Hocam “bütüncül bir mevzuat” derken bu CAPTA Yasası’nı da eklemek istedim.

Bu üniversitede temel çalışmaların üç alana yoğunlaştığını gördüm: Evde yapılan ziyaret programlarının, ebeveyn eğitim programlarının, çocuklara yönelik cinsel istismarın önlenmesi için okul temelli programların sıklıkla uygulandığını paylaşmak istiyorum.

Müsaadenizle, önerilerimi vermek istiyorum Sayın Başkan: Birincisi, çalışan tüm çocuklara, profesyonellere çocukların istismarıyla ilgili farkındalık eğitimi verilmeli ancak sadece okullarda bu, öğretmenden oluşmuyor; okulda kimler çalışıyorsa -servis şoförleri ve servis hostesleri, okuldaki güvenlik elemanları, temizlik elemanları- bu kişilerin tamamını kapsayıcı bir eğitim programı hazırlanması gerekiyor. Evet, çocuk ihmali, istismarı ve çocuk hakları derslerinin zorunlu olması gerekiyor diye düşünüyorum eğitim fakültelerinde. YÖK 5 dersleri zorunlu olarak eğitim programına dâhil edildi çünkü çocuk ruh sağlığı dersine iki saatlik bir zaman ayrılıyor YÖK’ün “kur” tanımına göre; bu, asla yeterli bir süre değil. YÖK’teki ders içerikleri belirlenirken eğitim fakültesi programlarına bu derslerin ben zorunlu olarak ilave edilmesi gerektiğini düşünüyorum. Dediğim gibi, gittiğimiz, atandığımız Türkiye’nin dört bir yanındaki okullarda psikolojik danışmanlarımıza her zaman ulaşamıyoruz, çocuk ruh sağlığı kliniklerine her zaman ulaşamıyoruz. Öğretmenlerin kendileri bu sorumluluğu almaları diye düşünüyorum.

Evet, verilere ulaşmakta sıkıntı yaşıyoruz, istatistiklerimiz maalesef yeterli değil; girdiğiniz zaman, TÜİK verilerinde Türkiye’deki gerçek rakama ulaşamıyoruz. Bu, bize şu riski getiriyor: Risk gruplarını belirleyemiyoruz. Eğer biz risk gruplarını bilirsek onlara yönelik eğitim programları geliştirebiliriz, bu olaya müdahale etmemiz daha kolay olur ama eleştirilecek en önemli noktalardan biri bu: Bizim ülkemizde çocuk ihmali ve istismarıyla ilgili ulusal olarak net verilerimiz, maalesef, hiçbirimizin gündeminde ve ulaşabileceğimiz bir yerde değil; dolayısıyla, bunlarla ilgili araştırmaları planlamakta sorun yaşıyoruz. Evet, ben yüksek lisans ve doktora öğrencilerimle bu konuyu çalışmak istiyorum, sizin kanalınızla da bu sorunu dile getirmek istiyorum: Millî Eğitim Bakanlığına biz başvuru yapıyoruz -ki üniversitemizden, Etik Komisyondan çıkıyor bu çalışmalarımız- etik onayı aldıktan sonra Millî Eğitim Bakanlığı, içerisinde “istismar” adı geçen hiçbir çalışmamıza izin vermiyor Sayın Başkan. Araştırma izinlerimiz konusunda biraz daha esnek olunmasından yanayız çünkü biz araştırmacılar çocuklarla ilgili yapacağımız her çalışmada zaten etik iznimizi alıyoruz ancak Millî Eğitim Bakanlığı bize bu konularda çalışma izni maalesef vermiyor. İstismarla ilgili yaptığımız bütün yüksek lisans, doktora tezi ve çalışmalarda biz sağında ve solunda dolaşıyoruz; ebeveynlerle çalışıyoruz, öğretmenlerle; oysa direkt çocuklarla çalışmalar yapmak istiyoruz. Bunlarla ilgili izinlerin akademik camiaya en azından çıkarılmasından yanayız.

ŞENOL SUNAT (Manisa) - Hocam...

PROF. DR. GÜLÜMSER GÜLTEKİN AKDUMAN - Buyurun lütfen.

ŞENOL SUNAT (Manisa) - Mesleki gelişim toplulukları içinde çalışma mı bahsettiğiniz?

PROF. DR. GÜLÜMSER GÜLTEKİN AKDUMAN - Değil Hocam, değil. Öğretmen eğitimi o Hocam, ona geleceğim.

ŞENOL SUNAT (Manisa) - Anladım.

PROF. DR. GÜLÜMSER GÜLTEKİN AKDUMAN - Üniversitelerde biz tezlerde eğitim programları geliştiriyoruz yani doktora tezlerimizde; mesela, akran zorbalığına müdahaleyle ilgili bir eğitim programı geliştiriyoruz, bunun geçerliliğini ispat ediyoruz ve sonrasında ise bunun kalıcı olduğunu da ispat ediyoruz, küçük deney gruplarında çalışmalar yapıyoruz ve bunların hepsi raflarda bekliyor.

Hazır Komisyon üyeleri de varken dile getirmek istiyorum: Hiçbir öneride bütçeyle ilgili, bütçeyi sarsacak bir şey yok. Millî Eğitim Bakanlığı üniversitelerle iş birliği yaparak bizim bu programlarımızı istediği gibi kullanabilir, memnuniyetle paylaşıyoruz. Her türlü risk grubu için yaptığımız doktora tezleri var; çok zor değil yani bu çalışmalarla bizim hazırladığımız programları biz memnuniyetle paylaşıyoruz Bakanlıkla. Özellikle, dediğim gibi, risk grupları bu programları kullanabilir; biz bu programları daha geniş alanlarda yaygınlaştırabiliriz ancak bu da yine bizden talep edilen bir şey değil. Bütün bu tezler raflarda okunmayı ve incelenmeyi bekliyor.

Efendim, bahsettiğiniz, Millî Eğitim Bakanlığının mesleki gelişim toplulukları içindeki çalışmalarda illa bu çalışmalar ve eğitim... Ben, şimdi, bugün, şu ana kadar hep lisans öğrencilerinden, lisansüstü öğrencilerden bahsettim; bir de yeterli eğitim almayan, sahada çalışan öğretmenlerimiz var. Millî Eğitim Bakanlığı on-line olarak bu öğretmenlerimize ulaşım çocuk istismarıyla ilgili, çocuklara yönelik şiddetle ilgili özellikle eğitimler düzenleyebilir.

Yine, mahremiyet eğitimiyle ilgili birazcık yanlış anladığımı düşünüyorum ben doktorada da bu dersi incelediğim için. Mahremiyet eğitimi sadece özel bölgelerin korunması değildir, kişisel alanlarımızın oluşturulup bunların korunmasıdır. Mesela, dijital mahremiyetle ilgili -ki çalışan Değerli Komisyon üyeleri de var- çocukların pek çok bilgisinin, onların izni olmadan, veliler, aileler ve öğretmenler tarafından dijital olarak paylaşılmasının da önemli bir problem olduğunu düşünüyorum.

Şimdi, başlangıçta bahsettiğim araştırmada aileler disiplin yöntemi olarak ne yapıyor? Çocuklarını istismar ediyorlar ama biz bunun önüne nasıl geçeceğiz? Çocuklarına nasıl zarar verdiklerini anlatacağız; çocuklarını aslında öselediklerini, duygusal olarak zarar verdiklerini söyleyeceğiz. Biz Türk toplumu, çocuklarını seven bir toplumuz; annelerimizin, çocuklarını “Kurban olurum!” diye sevdiği bir toplumken bir yandan da şiddet uyguladıklarını görüyoruz. Demek ki bu sosyal öğrenmeyi bir noktada bizim kırmamız gerekiyor. Dolayısıyla, bizim -yine bu öğretmenlerin ve eğitim fakültelerinin görevidir ki- onlara çocuklarını disipline edebilecekleri alternatif yöntemler öğretmemiz gerekiyor.

Umarım süremi aşmamışumdır Sayın Başkan.

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN CENGİZ AYDOĞDU - Biz teşekkür ediyoruz Kıymetli Hocam.

V.- MECLİS ARAŞTIRMASI KOMİSYONLARI

A) Görüşmeler

1.- *Çocuk İstismarını ve İhmalini Önleme Derneği Başkanı Kasım Karataş ve Profesör Doktor Gülümser Gültekin Akduman tarafından yapılan sunumlara ilişkin görüşme*

BAŞKAN CENGİZ AYDOĞDU - Şimdi, arkadaşlarımız sorularını sırayla sorabilirler.

Beritan Hanım, buyurun.

BERİTAN GÜNEŞ ALTIN (Mardin) - Ben çok teşekkür ederim kıymetli sunumlar için.

Ben Komisyonun, bir noktada, özellikle çocuk istismarının teknik anlamda ne olduğu, çocuğun ne olduğu ve buna dair yapılması gerekenlerin belli ölçülerde bir doyuma ulaştığını düşünüyorum. Belki bundan sonraki süreçte daha değinilmeyen, daha özel, daha hassas konularda, tekrara düşmemek adına, belki uzmanlarımız...

BAŞKAN CENGİZ AYDOĞDU - Öyle yaptık zaten, hocalarımıza bir önceki hocalarımızın sunumlarını gönderdik çakışma olmasın diye.

BERİTAN GÜNEŞ ALTIN (Mardin) - Emeğinize sağlık. Bundan sonraki süreçte de belki dijital...

BAŞKAN CENGİZ AYDOĞDU - Dijitale gireceğiz, evet.

BERİTAN GÜNEŞ ALTIN (Mardin) - O da daha farklı bir bölümü.

Çok teşekkür ediyorum sunumlar için; sunumları da dikkatle dinledim, gelen bütün uzman arkadaşları da selamlıyorum. Umuyorum, birlikte güzel çalışmalar yapacağız.

Sunumda şey dikkatimi çekti: Biz, öğretmenler tarafından bildirilen istismar olgularının az olduğunu söyledik. ÇİM’e dair bir veri paylaşmıştık daha önceki konuşmalarda; ÇİM’e de okul açıldıktan sonra, öğretmenlerin yönlendirmesiyle daha çok istismar vakalarının geldiğini duymuştuk. Aslında Yıldız Vekilim de bulunla ilgili bir çalışmanın olduğundan bahsetmişti; belki onu gerçekten daha detaylı konuşarak öğretmenlerin ve çocuklarla iletişime giren herkesin, çocuklara temas eden herkesin temel eğitimlerden geçeceği bir program inşa edilebilir.

CAPTA’dan bahsettiniz. CAPTA çok değerli bir davranışsal yani devletin çocuğa ve istismara yönelik kendine bir bütünlük çizdiği yasalar dizini. Neden bu Komisyon da CAPTA gibi bütünsel, çocuğa istismarı hem maddi anlamda önleyen... Çünkü CAPTA fon da sunan bir program aynı zamanda; bütün üniversitelere, çocuklarla çalışanlara ve çocuklarla ilgili istismarı önlemek isteyen bütün projelere bütçe de verebilen bir yapılanma aslında. Ve CAPTA kendi içerisinde yasal zorunlulukları ortaya koyar, aynı zamanda devletin yükümlülüklerini ortaya koyar, ailenin yükümlülüklerini ortaya koyar. Bu Komisyon tarafından buraya, koşullara, sosyolojimize uygun bir CAPTA yasası, bir çocuğu istismardan koruma yasası neden yazılmasın, çıkarılmasın? Bunu öneriyorum Komisyonca.

Aynı zamanda biz madde 278’den de bahsettik, çok önemli bir madde fakat ben sahada şöyle bir gerçeklik olduğunu düşünüyorum: Bu bir zorunluluk olsa da insanların buna dair çok travmatik bir geçmişleri olduğu için bunu ihbar etmeyi ya da bunu söylemeyi hem

mekanizmaları bilmeyen hem de sosyolojik olarak bunu yaparsa başına bir şey gelebileceğini, toplumda dışlanabileceğini ya da riske açık olacağını düşündüğü bir tarafı da var. Dolayısıyla belki bu madde 278 siyasetin daha çok işlediği, bu noktada ihbarı yapana da güvence verdiği bir evreye de evrilebilir diye düşünüyorum.

PDR'ci eksikliğini, okuldaki psikolog eksiklerini her komisyonda konuşuyoruz. Ben bir kez daha söylemek istiyorum: ÇEDES projeleriyle bu alanda uzmanlığı olmayan kişilerin yetkilendirilmesi yerine PDR'cilerin, psikologların her okulda olması gerektiğini; her okula bir imam değil her okula bir PDR'cinin, her okula bir psikoloğun muhakkak olması gerektiğini; bunun artık gereklilikten öte bir zorunluluğa dönüştüğünü ve bu Komisyonun bununla ilgili bir tedbir de ortaya koyması gerektiğini düşünüyorum.

Bahsettiğiniz istismara yönelik fiziksel görünümler gerçekten yaygınlaştırılmalı. Ben yükseköğretim programlarında bu kadar az olduğunu bilmiyordum; çocuğa dair, cinsel istismara dair eğitimin bu kadar az olduğunu bilmiyordum; bu, zorunlu bir hâle getirilebilir. Bunlar yine CAPTA bağlamında da yapılabilir bütün üniversitelere buna dair zorunluluklarının getirildiğini...

BAŞKAN CENGİZ AYDOĞDU - Beritan Hanım, soruya geçsek...

BERİTAN GÜNEŞ ALTIN (Mardin) - Sorum neredeyse yok ama şunu sorabilirim: Şimdi, çocukların istismarına yönelik her alan, okul, ev, her yer suç mahalli diyebiliriz aslında çocuklara yönelik istismar söz konusu olduğunda ve herkes de bunu yapabilir. Bize galiba şu veriler lazım: En çok nerede çocuklar cinsel istismarla karşılaşılıyorlar; okullarda mı, sokaklarda mı, hastanelerde mi? Çünkü her yer suç mahalli ama içlerinden bazıları gerçekten daha kristalize, çocuklar noktasında daha da yoğunlaşmış; belki bunun verisine ihtiyaç duyarız. Hangi alanlarda çocuklar daha çok istismara uğruyor?

Bir de çocuğa mahremiyet eğitimden bahsettik, mahremiyet eğitiminin yaşa göre verilmesi çok önemli. Burada "Mino'nun Şarkısı" diye bir şarkı vardı bilir misiniz bilmem, "Mino'nun Şarkısı" çok özel. Belki Komisyonumuza da bununla ilgili çalışan arkadaşların ismini verebiliriz. "Mino'nun Şarkısı" yaşa göre çocuklara arasında mahremiyet eğitimi ve çocuklara haklarını anlatan bir şarkıydı. Uzman arkadaşlar Ankara'da yaşıyorlar, belki onunla ilgili iletişim de olabilir.

Ben aktarımlar için çok teşekkür ediyorum.

Sayın Başkan, bu arada biraz erken de ayrılmam gerekebilir, bilginiz olsun.

Emeklerinize sağlık.

Çok teşekkürler.

BAŞKAN CENGİZ AYDOĞDU - Biz teşekkür ediyoruz.

Kolaylıklar diliyoruz.

Şenol Hanım, buyurun.

ŞENOL SUNAT (Manisa) - Teşekkür ediyorum.

Evet, çok değerli hocalarımıza ayrı ayrı teşekkür ediyorum; gerçekten, çok önemli konulara değindiniz. Özellikle önerilerinizin mutlaka ve mutlaka raporumuza da yansımaları çok önem arz ediyor. Ben de geçmişte eğitim fakültesi hocası olarak görev aldım Gazi Eğitimde, aynı fakültede görev yapmışız ama ben ayrıldığımda Gülseren Hocam siz gelmişsiniz.

Evet, bu eğitim fakültesi öğrencilerine mutlaka bu derslerinin zorunlu olması gerektiğini ifade etmek istiyorum, katılıyorum size. Aynı zamanda şimdi, eğitim fakültelerine bir alternatif olarak, biliyorsunuz, öğretmen akademileri çıktı ve iki sene sonra, herhâlde, öğrenci almaya, öğretmen adaylarını almaya başlayacaklar.

BAŞKAN CENGİZ AYDOĞDU - Başlayacaklar, evet.

ŞENOL SUNAT (Manisa) - Eğer, raporumuza geçerse akademilerde de mutlaka bu derslerin hem de teferruatlı bir şekilde olması gerektiğinin altını çizmek gerekir diye düşünüyorum.

Aynı zamanda aile eğitimi konusuyla ilgili de dersler konulmalı öğretmen olacak olan adaylara çünkü ailelerde bu konuda bilinç çok fazla gelişmiş değil. Yani her ailede okuyan, yazanlar içinde bile bu konuda sıkıntılar olduğu düşünülürse bunun üzerinde durmak gerekir ve Milli Eğitim Bakanlığıyla da mutlaka bu konunun değerlendirilip araştırma yapacak olan eğitim fakültesi hocaları veya başka üniversitelerde yollarının, önlerinin açılmasında fayda var diyorum.

Benim bir sorum yok. 2 hocamızdan da çok doyurucu bir sunum dinledik, gördük, izledik. Burada bir teşekkür için söz aldım, çok teşekkür ediyorum, yüreğinize sağlık, önemli konular üzerinde çalışıyorsunuz. İnşallah, Komisyonumuz da bu önerileri, bu sunumları iyi değerlendirerek ülkemiz için, gelecekte çocuklarımız için en azından daha güzel önerileri ortaya koyacaktır diyorum.

Sağ olun, teşekkür ediyorum.

BAŞKAN CENGİZ AYDOĞDU - Teşekkür ediyoruz efendim.

Buyurun.

SEMRA DİNÇER (Ankara) - Teşekkürler Sayın Başkan.

Her 2 hocamızın yaptığı sunumların gerçekten çok güzel sunumlar olduğunu söyleyeceğim. Temelinde, bu sunumların sonucunda çözümün eğitimden geçtiğini yani birtakım sebeplerinin olduğunu hepimiz söylüyoruz -ekonomik gerekçe, bir başka faktörler diyebiliriz- ama eğitimin ne kadar önemli olduğunu bugün her 2 hocamız da bize söyledi.

Özellikle Gülümser Hocam yani ilk tespitin aile içerisinde yapılamadığında öğretmenler, okul tarafından yapılması gerektiğini bize çok güzel örneklerle anlattınız; çok teşekkür ediyorum, çok doyurucu bir sunumdu.

Her 2 uzmanımıza da teşekkür ediyorum. Sizlerin bizlere yaptığı bu sunumlar hazırlanacak olan raporlarda ve bizim tüm Türkiye kamuoyuna sunacağımız gerekçeler veya çözüm önerileri içerisinde çok önemli bir yer alacak. Elinize, emeğinize sağlık.

Ayrıca, Başkanım, sizlere de teşekkür ediyorum özellikle 26 Aralıktaki bu duyarlılığınızdan dolayı.

BAŞKAN CENGİZ AYDOĞDU - Biz teşekkür ediyoruz.

SEMRA DİNÇER (Ankara) - Bu davalar gerçekten önemli davalar. Bu komisyonlarımızın, sizinle de geçen gün konuştuğumuz gibi, aslında tekrar kurulma nedenlerinden bir tanesi, bizler de bu davaları yakından takip ederek, gidip görerek burada çok daha önemli şeyler sunacağımıza inanıyorum.

Tekrar Komisyon üyelerinin hepsini sevgi ve saygıyla selamlıyorum.

Çok teşekkürler, sağ olun.

BAŞKAN CENGİZ AYDOĞDU - Biz teşekkür ediyoruz.

Şimdi, Komisyon dışı bir üyemiz var, Elif Hanım.

Elif Hanım'a söz vermeden önce bir hususu arz edeyim: Ben eğitim konusu zorunlu eğitim kapsamında değerlendirilmeli diye not aldım yani illaki bu konu zorunlu eğitim kapsamında bütün eğitim aşamalarında, hiyerarşinin her yerinde, bütün bölümlerde işlenmeli.

Fakat bir şeye dikkat çekmek ve bu konuyu düşünmemiz gerek, hepimize ifade ediyorum: Buradaki dille ilgili sanki dil devrimi yapmalıyız yani konuşma üslubumuzu, bu konuya yaklaşım tarzımızı... Çocuk bir yana diğerleri bir yana, çocuk düşman bir çevre içinde gibi. Hani çocuğa yönelik şiddeti konuşsak öyle bir algıya sebep olmadan aile çocuğu istismar edebilir ama binde 1 ailenin niyeti istismardır; koruma saikiyle eder, bilmeden eder, bilinçlenmediği için eder; o, bilinç düzeyiyle ilgili bir şey. Orada sanki üslup inşasına ve üslup titizliğine, bir üslup endişesine toplum olarak hepimizin ihtiyacı var sanki. Çocuk bizim için çok kıymetli çünkü onu anlatmaya gerek yok, izahtan varesten ancak anneler, babalar, aileler yani öyle bir tercih söz konusu olmamalı; hepsini birden, çocuğu koruduğumuz kadar aileyi de korumalıyız. Elbette kötü niyetliler, suça meyilliler var, onlar ayrı, onu kastetmiyorum fakat orada çok hassas bir dil kullanmalıyız gibi geliyor yani çok kısa söyleyeyim. Bu konu sanki bizim üzerinde durduğumuz sorunun görünmeyen ama fonunu teşkil eden bir şey yani yüzde yüz aynı niyette 2 kişi konuşurken birbirlerini yanlış anlayabiliyorlar bu sebepten, bu kullanılan dil sebebiyle. Hani Wittgenstein var, İngiliz filozof, "Felsefi problemlerin yüzde 99'u dilin kullanış biçimindedir." diyor, "Herkes aynı şeyi söyler ama üslubunu seçemediği için tartışır; aynı şeyi iddia ederek, aynı niyetle tartışır ama farklı söylemiş gibi tartışır." diyor.

Burada özellikle akademiamıza düşüyor bu iş, bu konuya yaklaşımın bu endişeyle, yeni bir üslup, yeni bir dil inşasına ihtiyacı var gibi geldi bana, özür dileyerek.

Şimdi, Elif Hanım, sizlere söz vereceğim. Bunu bir soru olarak sormuyorum ama bunu bir düşünelim diye arz ettim.

Efendim, buyurun Sayın Elif Esen.

ELİF ESEN (İstanbul) - Değerli Başkanım, teşekkür ediyorum, sağ olun.

Öncelikle, hem Türkiye Büyük Millet Meclisindeki komisyonları hem de son dönemde oluşturulan çocukla, kadınla ilgili araştırma komisyonlarını çok değerli bulduğumu ifade etmek istiyorum. Radiye Hanım da Değerli Başkanım da bilir, Komisyon üyesi olmasam da çok gönüllü olarak takip ediyorum.

BAŞKAN CENGİZ AYDOĞDU - Hoş geldiniz.

ELİF ESEN (İstanbul) - Her iki konu da üzerinde yıllardır çalıştığım konular. Dün Radiye Hanımla da İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu Alt Komisyonu olan Çocuk Hakları Komisyonunda bir aradaydık ve konumuz, alanımız dijitalleşme; çok çok önemli bir risk potansiyeli ama bir yandan da olumlu taraflarından istifade edilmesi gereken bir alan. Bu anlamda, hem Radiye Hanım'a hem de size bu değerli yaklaşımlarınız için teşekkür ediyorum.

Değerli hocalarım, hoş geldiniz. Kasım Hocamızla biz Çocuk Hareketi sivil inisiyatifinde zaten bir aradayız; sağ olsun, kendisi danışma kurulunda çok kıymetli hocamız.

Çok keyifle her iki sunumu da dinledik. Zaten üzerine çok söylenecek bir şey yok, sadece kısa bir tespitte bulunmak istiyorum. Bir kötü olay yaşanmadan koruyucu, önleyici tedbirlerle bu olayın önüne geçebilmek mümkün ancak dijitalleşme -dediğim gibi biz bunu bir süredir çalışıyoruz- bu alanda bizim elimizi zayıflatan bir etki yapıyor çünkü dijitalleşme, bambaşka alanları ve ihmal, istismarın getirebileceği olumsuz sonuçları karşımıza çıkarıyor. Hem de devlet yapısı olarak, hükümet yapısı olarak da bu dijitalleşmeyle dönüşmek zorunda kalan sistemler yani Bakanlıklar ve ilgili mevzuatlar, uygulamalar kısmı çok çok önemli. Burada sizin bize rehberlik etmeniz, alan açmanız, ilgili mevzuat değişiklikleriyle çalışmalarımızda yol gösterici olmanız da son derece kıymetli.

Şimdi, çocuğun ihmal ve istismardan ve şiddetten korunması, önlenmesi dediğimizde öncelikle aileden başlayan bir süreç var. Çocuğun ardından en yakın çevresi okul, arkadaşları, eğitimcileri ve ondan sonra da toplumsal çevresi. Buna köy ve mahalle bazından baktığımızda aslında köylerden öğretmenlerin, köy öğretmenlerinin çıkarılması bize burada bir dezavantaj oluşturuyor. Elbette imamımız da olsun, öğretmenimiz de olsun, farklı denge ve denetleme mekanizmaları olsun ki çocuk daha güçlü korunabilsin, birinin gözünden kaçanı öbürü yakalayabilsin. Ben bunun için Millî Eğitim Bakanlığının hele ki bu eylülde taşınalı sistemde, 50 kilometreden 30 kilometreye inen taşınalı sistemde tasarruf tedbirlerine giden o kırma uygulamasının son derece olumsuz olduğunu düşünüyorum. Bu anlamda, bir revizyona, bir iyileştirmeye ihtiyaç var.

Şimdi, çok zaman almak istemiyorum çünkü çok konu var. Arkadaşımız CAPTA Yasası'ndan bahsetti; çok önemli bizim de bu anlamda revizyonlarımızın olması. Şimdi, sabah da saat 11.00'de Sayın Hülki Cevizoğlu'nun Başkanlığını yaptığı kadına şiddetle mücadeleyle yönelik Araştırma Komisyonu vardı, ona da katılmışım. Orada Değerli Aile Bakanımızı misafir ettik, onun sunumunu dinledik. O sunumun içinde

şu vardı: İçişleri Bakanlığıyla birlikte çalıştıkları veri analizi yani aslında dijitalleşmenin olumlu tarafı, veri analizlerinin Bakanlıklar arası eş güdümünü ve senkronizasyonunu sağlayan bir sistem. Bu, bizim elimizi çok güçlendirecek bir şey ve çok da önerdiğimiz bir şey. Hani diyoruz ya, çocuk eğer -ne güzel anlattınız- bir sorun yaşıyorsa o çocuk okul öncesi de olsa o çocuğun resimlerinden biz bunu anlayabiliyoruz, ifadelerinden anlayabiliyoruz.

Şimdi, Millî Eğitim Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı ve beraberinde Adalet Bakanlığını da katarak söyleyeyim; o, daha sonraki etap ama bu üç Bakanlık aslında bir uyarı ve veri sistemiyle çocuk üzerindeki, aile üzerindeki riski tespit edebilir. Bununla ilgili önerileriniz olur mu? Şu an bir çalışma var ama sizin bakış açınızla “Şu da olsa çok iyi olur.” diyeceğiniz bir konu olur mu?

Yine, koruyucu ve önleyici mekanizmaları, aile üzerinde, okul üzerinde sizler doğru ve yeterli buluyor musunuz şu anki uygulamaları? Yapılması gereken neler olabilir, hani kısaca maddelendirirsiniz öncelikleriniz neler olur? Onu sormak istiyorum. Öğretmenlere ve çocuklara sorunlu süreçlerde yol açacak bir mekanizma, öncelikle Millî Eğitim Bakanlığı ve yine Aile Bakanlığı sosyal hizmet birimleriyle ki mahalle bazlı sosyal hizmet birimleri bazı yerlerde şimdi yeni yeni uygulamaya geçiriliyor, bunun bütün ülkeye yaygınlaştırılması çok önemli. Burada nasıl bir mekanizma önerirsiniz yani ne olursa en hızlı koruyucu tedbir o Bakanlıklar aracılığıyla olabilir? İşte dediniz “Öğretmen çaresiz kalıyor.” Yani ben bunu, bu uyarıyı görüp nereye söylerim, söylediğimde acaba aileye zarar verir miyim, acaba ben kendim zarar görür müyüm? Ya, bu nasıl bir denge ve denetleme mekanizması olmalı; iyi örnek var mı, iyi uygulama örneği, yurt dışı örnekler de verebilir misiniz?

Ve son olarak bir önerim olacak. 26 Aralık önemli bir tarih, ben de bu tür çocuk mahkemelerini takip eden vekillerden birisiyim; hem Narin davasını hem de yenidoğan çetesi davalarını takip ediyorum. Narin’de de yani o tarihlerden birinde Komisyon üyesi olmasam da ben doğallıkla onlardan birinde olacağım zaten.

Şimdi, bunların dışında, yetiştirme yurtlarını da çok önemli buluyorum yani Bakanlığın çok inisiyatifinde olmadan da gelişen durumlar olabilir yani uygulayıcılarda sorun oluyor birçok durumda. Bizim Komisyon olarak -Komisyon üyesi olmasam da- yine tekrarlıyorum...

RADİYE SEZER KATIRCIOĞLU (Kocaeli) - Fahri Komisyon üyemizsiniz.

ELİF ESEN (İstanbul) - Fahri Komisyon üyesi olarak bu tür yetiştirme yurtlarına da Sayın Başkanım, böyle habersiz ziyaretlerde bulunsak, milletvekilleri olarak gözlemlese; hani bunu da naçizane öneri olarak iletmış olayım. Kıymetli bir Komisyon çünkü bu.

Teşekkür ediyorum, sağ olun.

BAŞKAN CENGİZ AYDOĞDU - Teşekkür ederim.

Şimdi, Sema Hanım henüz Komisyonumuz üyesi olmadılar ama TBMM’de okunduktan sonra olacaklar.

Müstakbel Komisyon üyemiz Sema Hanım, buyurun.

SEMA SİLKİN ÜN (Denizli) - Teşekkür ediyorum.

Komisyon Başkanımıza ve hocalarımıza ben de çok teşekkür ediyorum yani sosyal yaranın ötesine geçmiş bir meselemizle alakalı duyarlı çalışmaları, bugüne kadarki çalışmaları için de teşekkür ediyorum.

Şimdi, tabii yani mahremiyeti en üst seviyede olan konudan bahsediyoruz yani hem çocuklar hem de özellikle istismar meselesi. Burada, zannediyorum, bakanlık aşamalarına ilerleyen zamanlarda geleceğiz. İlk toplantım olduğu için bir önceki toplantının sadece tutanaklarına bakabilmişim. Tabii, şimdi, bu önleme meselesi yani her konudaki gibi mutlaka hepimizin üzerine eğilmesi gereken, sonradan telafisinin çok zor olduğu, telafisinin başka yaralar açtığı hatta telafisinin çoğu zaman mümkün olmadığı bir hadiseden bahsettiğimiz için bütün meselemiz aslında önleyici politikalara yönelik bir çalışma yapmak. Şimdi, burada, özellikle tabii, Aile Bakanlığı ve Millî Eğitim Bakanlığının üzerinde özellikle önleyici olma anlamında özel bir sorumluluk var. Ben daha önceki yıllarda... Tabii, bu konular hepimizin çalışma alanları. Millî Eğitim Bakanlığı, konunun ders kitaplarında müfredata konulacağıyla alakalı zannediyorum bundan beş altı yıl önce bir açıklama yapmıştı ve bunun çalışmasının yapıldığı ifade edilmişti yetkililer tarafından ama sizlerin sunumlarından anladığım kadarıyla müfredatta böyle bir çalışma henüz yok değil mi?

PROF. DR. GÜLÜMSER GÜLTEKİN AKDUMAN - Millî Eğitimin müfredatından ziyade ben YÖK programlarında... YÖK programlarında böyle bir dâhil olma durumu söz konusu değil. Üniversitelerin lisans ve lisansüstü programlarında bununla ilgili herhangi bir...

BAŞKAN CENGİZ AYDOĞDU - Öğretmen yetiştiren okullarda olmadığını söyledi.

SEMA SİLKİN ÜN (Denizli) - Tamam ama hani zannediyorum, MEB’in de ders kitapları içeriğine henüz geçmemiş. Millî Eğitim Bakanlığıyla bir toplantımız olacak mı?

BAŞKAN CENGİZ AYDOĞDU - Olacak, olacak.

SEMA SİLKİN ÜN (Denizli) - Çünkü bunun en önemli ayağı orada diye görüyoruz. Tabii, bu cinsel dokunulmazlığa karşı suçların en aşağı yarıya yakını çocuklar üzerinden gerçekleşiyor. O yüzden okul aşaması burada çok önemli oluyor. Burada sizlerden belki almak istediğim bilgi şu olabilir: Çocukların daha fazla susması mı yoksa yetişkinlerin çocukları dinlememesi mi olayın açığa çıkmamasında daha fazla etkili? Yani verilerde bunun hangisiyle karşılaşıyorsunuz diye sormak istiyorum.

Rehber öğretmenlerin, maalesef... Tabii, her okulda bir pedagog şu an var mı? Varsa da zaten okul nüfusları çok yüksek, belki yetmiyordur ama gördüğümüz kadarıyla da rehber öğretmenlerin kendilerine iletilen bir vakadaki fonksiyonu daha çok onu adli makamlara sevk etmek düzeyinde oluyor. Burada rehber öğretmenler üzerinden aslında bir eğitim çalışması yapılması gerekiyor gibi gözüküyor. Tabii, bu da Millî Eğitim Bakanlığının şeyi ama hani sizin bu konulardaki bilginize başvurmak açısından, o toplantılara da hazırlıklı olmak açısından siz daha fazla vâkıfsınız konuya. Bu sorularımı sormuş olayım.

Bu güven ilişkisini sağlayacak mekanizma... Aslında ben aileden daha önce okulun geldiğini düşünüyorum çünkü kişinin en yakınına bunu anlatmak çok zor bir şey. Bir adım ötedeki yani yabancı gibi durup ama kendisiyle güven ilişkisi oluşan kişiyle paylaşması çocuğun daha hayatın olağan akışında normal bir şeye karşılık geliyor.

Bu sorularına cevap alabilirsem memnun olurum.

Teşekkür ediyorum.

ŞENOL SUNAT (Manisa) - Sayın Başkanım, bir ekleme yapabilir miyim?

BAŞKAN CENGİZ AYDOĞDU - Buyurun.

ŞENOL SUNAT (Manisa) - Şimdi, 61 bine yakın okulumuz var ilköğretimden lise şeyine ne kadar? Bunun 20 bininde rehberlik öğretmenini ve psikolojik danışman, PDR'ci yok. Çok gündeme getirdiğim için söylüyorum, Millî Eğitim Bakanına da söylediğim için söylüyorum: Çok önemli bir konu, bir de çok büyük okullar var. Bir ara bundan önceki Millî Eğitim Bakanı Sayın Mahmut Özer her 100 öğrenciye 1 rehberlik PDR öğretmeni atanacağını ifade etmişti ama maalesef, hani bırakın 20 bin okulda zaten PDR öğretmeni yok. Bunun önemini -bir ekleme yapmak istedim- mutlaka Millî Eğitim Bakanlığı geldiğinde de değerlendiririz diye düşünüyorum.

BAŞKAN CENGİZ AYDOĞDU - Hocalarımız daha sonra sorulara cevabı yazılı olarak da iletebilirler, burada cevap vereceğiniz kısımlarına cevap verebilirsiniz.

Evet, şimdi, sayın milletvekilim, buyurun.

MUSA KÜÇÜK (Gümüşhane) - Sayın Başkanım, ben de sunum yapan değerli hocalarıma çok teşekkür ediyorum, çok sağ olsunlar.

Yalnız şunu belirtmek istiyorum: Yani insanoğlu bugün yaratılmadı, binlerce yıllık, yüz binlerce yıllık bir süreci geride bıraktık. Hani sanki bugün bu olaylar oluyor, bugün keşfediliyor gibi bir algı oluşuyor. “Aile” denen bir kavram var bu süreçleri bu tecrübeyle atlatmış, çocuk yetiştirmiş. Hani fakir olunca veya eğitimsiz olunca sanki bu işlerin tek kaynağı gibi anlatılıyor. Oysaki en son İstanbul'daki olayda bile bunu fakirlikle sadece izah etmek ne kadar doğru, ne kadar bilimsel? Bence “aile” kavramının çok ciddi manada ele alınması lazım. Hani Değerli Başkanım, çok güzel anlattı, aileyi, anneyi ayrı, babayı ayrı, çocuğu ayrı alıp, ebeveynleri ayrı ayrı alıp bunları ayrı ayrı konu edinirsek çekirdek bir aileyi de bence hedef almış oluruz. Bu işi de ailenin içinde bir bütün olarak ele almamız lazım. Hani sadece ve sadece şöyle söyleyeyim: İşte, çocuğu bir robot gibi alıp ele... O çocuğun annesine karşı sorumluluğu var, o çocuğun çevresine karşı sorumluluğu var, o çocuğun dedesi var, dedesinin dedesi var, bir gelenek var, görenek var. Hani bunları da yok sayıp, bu birikimi, bu tecrübeyi de yok sayıp sadece ve sadece bilimsel bir şey üzerinden gidersek bence biraz eksik kalır. Manevi yönü de bu işin olması lazım. Bu konuda da sizlere çok iş düşüyor. Bence bu konunun da üzerine eğilmeniz lazım, bu konuda da bizi yönlendirmeniz lazım.

Sağ olun.

BAŞKAN CENGİZ AYDOĞDU - Teşekkür ederiz.

Sayın milletvekilim, buyurun İbrahim Bey.

İBRAHİM ETHEM TAŞ (Antalya) - Sayın Başkanım, çok teşekkür ediyorum.

Bugünkü sunumlar için de hocalarımıza teşekkür ediyorum.

Ben, tabii, hocalarımızın sunumlarında özellikle iki noktaya vurgu yapıldığını gördüm: Çocuğun üstün yararı söz konusu olduğunda ailenin karar ve tercihlerinin bile ikinci planda olması gerektiği, diğeri de çocuğun menfaati ile çatışan herkes ve her şeyle bizim mücadele etmemiz gerekiyor tüm toplum olarak, sadece Komisyon olarak, Meclis olarak değil tüm toplum olarak. Burada çıkacak yasalarla da bunun güçlendirilmesi ve desteklenmesi...

Bu süreçte ben de Sayın Başkanım McEwan'dan Çocuk Yasası kitabını okuma şansı buldum ve kitaptan çok faydalandım, gayet güzel, bu konuda da bize yol açacak bir kitap olduğunu düşünüyorum.

Son olarak Sayın Başkanım, ben öneri olarak da... Biliyorsunuz, aile hekimlerimiz tüm Türkiye'de, tüm mahallelerde görev yapmaktalar. Bunlar çocuk planlaması, yine gebelikte, sonra çocuk doğduktan sonra çocuğun aşılarına kadar bu doktorlarımız ilgileniyorlar. Aile hekimlikleri üzerinden oluşturulacak bir birimle ya doktorlarımız üzerinden ya da yine, orada görev alacak pedagoglar üzerinden ben bire bir çocuklarla irtibat kurulup onlarla görüşülebileceğini düşünüyorum. Çünkü aile hekimlerimiz sağlık ocaklarında nasıl ki her ay düzenli olarak çocuğun boyu, kilosu, aşıları, iğnelerini takip ediyorlar, yine ben bunu bir öneri olarak Komisyonumuza, Sayın Başkanımıza, sizlere sunmak istiyorum ve aile hekimliklerinde çocuklarımızın istismarının engellenmesinin de kontrol edilebileceğini düşünüyorum Sayın Başkanım.

Saygılarımı sunuyorum.

BAŞKAN CENGİZ AYDOĞDU - Teşekkür ediyoruz.

Aile hekimliği de ilginç, evet.

Tuba Hanım, buyurun.

TUBA KÖKSAL (Kahramanmaraş) - Teşekkürler Başkanım.

Ben vekilime o yönde katılıyorum çünkü hani sanki okul çağı bu konularda geç kalınmış diye düşünüyorum. Bir de bizim hani şu ayrımı da görmemiz lazım: Hani aile diyoruz ama pek çok istismar da ailenin içinden geliyor ve bu kapatılıyor. Yani bunun ayrımı için hani bir araştırma var mı? Yani ne kadar? Bu artık, yaş grubu olarak da olur. Aileden gelen istismar mı yoksa dışarıdan mı, hangi yaş gruplarında; buna yönelik çalışmalar varsa bilmek isteriz.

BAŞKAN CENGİZ AYDOĞDU - Teşekkür ediyoruz.

Şimdi kıymetli hocalarımıza söz vereceğiz.

Onar dakikayla sınırlıyoruz Hocam.

Söz sizin, buyurun.

ÇOCUK İSTİSMARINI VE İHMALİNİ ÖNLEME DERNEĞİ BAŞKANI KASIM KARATAŞ - Şimdi, ben dinlerken sayın vekillerimi, “çocuk istismarı” deyince genellikle çoğu zaman akıllarında çocukların cinsel istismarı olgularının olduğunu görüyorum. Evet, bu çok önemli, hepimizi de çok ilgilendiriyor, etkiliyor ama çocukların istismarı, çocukların uğradıkları şiddet, ihmal olguları bununla sınırlı değil.

BAŞKAN CENGİZ AYDOĞDU - Tabii ki.

ÇOCUK İSTİSMARINI VE İHMALİNİ ÖNLEME DERNEĞİ BAŞKANI KASIM KARATAŞ - Dolayısıyla çözümü ararken de sadece buna dönük bir arayış yeterli olmayacaktır diye düşünüyorum. Söylemeye çalıştığım şey kendi sunumumda da buydu. Sayın Başkanın söylediği, başka bazı vekillerimizin de katıldıkları ailenin ya da diğer kurumların göz ardı edilmesi ya da çocuğu bu kurumlarla karşı karşıya getirmek; zaten böyle olmaması gerektiğini, çocukların, yine, bunların içinde korunacağını söyleyerek ben ifade etmiştim. Ama bazen öyle olgularla karşılaşabiliriz ki çocuğun derhâl o aileden uzaklaştırılması gerekir. Bunda herhâlde bir anlaşmazlık olamaz.

BAŞKAN CENGİZ AYDOĞDU - Olamaz tabii ki.

ÇOCUK İSTİSMARINI VE İHMALİNİ ÖNLEME DERNEĞİ BAŞKANI KASIM KARATAŞ - Yani çocuğun derhâl oradan uzaklaştırılması gereken pek çok olguyla da karşılaşıyoruz.

Soruları not alarak cevaplamaya çalışacağım.

Okullardaki PDR uzmanları yani psikolojik danışman, rehber öğretmen arkadaşlarımızın sayısının yetersizliğinden bahsedildi. Dünyadaki bütün gelişmiş -tırnak içinde söylüyorum- ülke örneklerinde sadece psikolojik danışmanlar çalışmaz okulda, sosyal hizmet uzmanları da çalışır. “Okul sosyal hizmeti” diye bir kavram var hatta daha çok sayıda sosyal hizmet uzmanları çalışır. Avrupa ülkelerinde de böyledir bu, Amerika’da da böyledir. “Okul sosyal hizmeti” diye bir gündemimiz olabilirse eğer çocuğun sadece istismara uğradığını anladığımızda ne yapacağımızla ilgilenmeyiz, bu riskleri önceden tespit edebilir, ailesiyle ve mahallesiyle de gerektiğinde diğer aktörlerle de birlikte çalışabiliriz. Psikolojik danışman ya da psikolog arkadaşlarla birlikte sosyal hizmet uzmanları iyi bir ekip oluşturacaklardır ve çok etkili sonuçlar alabilirler. Özellikle böyle karmaşık vakalarda gerçekten de bu iş birliğine, mesleki iş birliğine çok ihtiyaç var.

Koruyucu, önleyici çalışmalar yeterli mi ya da en çok nerede görülüyor? Türkiye İstatistik Kurumunun öyle bir sayısı, rakamı yok. Zaten öneriyoruz, sağlıklı kayıtlar tutulsun, veriler sağlıklı biçimde istatistiklere dönüştürülsün. Ölçemediğiniz şeyi yani izleyemezsiniz, müdahale edemezsiniz, yönetemezsiniz. Çok bilinen bir şeyi tekrarlıyorum ama böyle gerçekten de. Dolayısıyla bunun yapılabilmesi lazım ama genel olarak yapılan araştırmalar ve uzun yıllara dayalı tecrübelerimiz en çok aile ve ev ortamında olduğunu gösteriyor. Çünkü doğal, çocuk en çok orada ve en kapalı yer orası. Hani “mahremiyet” dediğimiz şey çok önemli ama bu aynı zamanda bazı olumsuzluklara da yol açıyor. Mahremiyet olmasın demiyorum, sakın öyle anlamayın yani orada olması ve olanın kolayca dışarıya yansımaması mümkün oluyor ve bu ciddi bir problem.

Aileyi güçlendirmek çok önemli. Okulları, okullarda çalışan öğretmenleri güçlendirmek, işte bu okul sosyal hizmeti önerisi, PDR’ci arkadaşların daha çok sayıda güçlendirilerek oralarda çalıştırılması çok önemli. Bütün kurumlar için bunları söyleyebiliriz.

Önerilerimi söylemiştim ama hızlıca bir daha geçeyim, belki istenirse daha sonra ayrıntılandırabilirim. Böyle bir mevzuyu çalışırken genelde biz bu 5 tane konu başlığı üzerinden çalışıyoruz. Birincisi, konuyla ilgili mevzuat yeterli mi? Buna bir bakmamız lazım. Ciddi eksiklikler ve revizyonlara ihtiyaç olduğundan bahsettim. Çocuk Koruma Kanunu mesela hem çocuğun korunmasıyla ilgili hükümler içerir hem çocuk mahkemelerinin kuruluş, görev ve yargılama usulleri hakkında kanundur. Biri kamu hukukuyla ilgilidir, diğeri ceza hukukuyla kısmen ilgilidir ki kısmen özel hukukla ilgilidir yani biraz karışık bir kanun olduğundan bahsedebilirim.

BAŞKAN CENGİZ AYDOĞDU - “Mevzuat taraması bütüncül bir yaklaşım.” dediniz, onu not aldım Hocam.

ÇOCUK İSTİSMARINI VE İHMALİNİ ÖNLEME DERNEĞİ BAŞKANI KASIM KARATAŞ - Kesinlikle buna ihtiyaç var. Ben de bir hukukçuyum, yirmi küsur yıllık bir hukukçu olarak bunları öneriyorum.

İkincisi, örgütlenmeye bakmamız lazım. Yani bir örgütlenme üzerinden bu çocuklara, ailelere ulaşacağız. Mevcut örgütlenme buna izin veriyor mu, ne kadar izin veriyor? Hizmet sunum sistemleri ne kadar etkili? Çocuk ve gençlik merkezlerini yeniden açmalı ve yaygınlaştırmalıyız. Aile danışma ve toplum merkezlerini yeniden açmalı ve yaygınlaştırmalıyız. Gençlik sosyal hizmetini mutlaka Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı içinde yeniden ele almalıyız.

Üçüncüsü, insan gücü. Yani bu işleri insanlarla yapacağız. Yetişmiş insan gücüne ihtiyacımız var. Hem sayıca yeterli sayıda olmalı hem nitelikçe yetkin olmalı bu insanlar. Yeterli sayıda sosyal hizmet uzmanı, psikolog, öğretmen, çocuk gelişimcisi pek çok meslekten arkadaşımıza ihtiyaç var.

Dördüncüsü, yeterli finansman ayırmalıyız. Biz, aslında, çocuk alanına, çocuk koruma alanına ne kadar finansman ayırdığımızı da tam bilmiyoruz ölçemediğimiz, ölçemediğiniz için. Yani sivil toplumun üzerinden ne kadar gidiyor? Kurumlar arasında yeterince eş güdüm yok.

Beşincisi de kayıt meselesi, istatistik meselesi. Yani bunları bu başlıkların altında çözebiliriz diye düşünüyorum.

Bir de kurumlar arası iş birliği ve eş güdüm çok önemli. Şimdi, Gülümser arkadaşım da söyledi, bir araştırma yapmak istediğimde bir bakanlığa başvurduğumda bana diyor ki bakanlık “Şu taahhünameyi imzala. Çalışmaları bitirdikten sonra sunmadan önce bana göster, ben onay verirsem sun.” Ya, böyle bir şey olabilir mi? Ya, ben Hacettepe Üniversitesinde çalışıyorum, Ankara Üniversitesinde çalışıyorum, Gazi Üniversitesinde çalışıyorum; burası bir devlet kurumu değil mi? Yani nasıl olur da bir yerden onay aldıktan sonra benim tez öğrencim tezini

sunabilir? Vazgeçiyoruz oradan izin almaktan, bu sefer çok daha dolambaçlı yollardan veri üretmeye çalışıyoruz. Bakın, veri resmî olarak yok, biz üretmekte de çok zorlanıyoruz. Kurumların birbirine güvenmesi lazım, hem kamu kurumları hem üniversitelere güvenmek lazım.

Teşekkür ediyorum. Benim aklıma gelenler bunlar.

BAŞKAN CENGİZ AYDOĞDU - Hocam, icranın içinden birisi olarak arz edeyim. Bu konuda yeterince verimiz vardır. Türkiye Cumhuriyeti, biz, esasen çok arşivci milletizdir yani şu anda sadece Osmanlı'nın arşivi vardır mesela. Dünyada Osmanlı arşiviyle kıyaslanacak o çağda yaşayan devletlerin arşivi yoktur. Bizim devletimizde de Türkiye Cumhuriyeti'nde de o geleneğin bir devamı olarak iyi bir arşivciliğimiz vardır. Ama kurumlar arası iş birliği, kurumlar arası bilgi, belge aktarımı; bunlar çok başka konular, kişisel verilerin korunmasıyla da ilgili çok daha başka bir bütünlük içerisinde değerlendirilmesi gereken konular. Ama sizler de haklısınız, bir şekilde onların tasnifi -ben notumu öyle aldım- verilerin tasnifi ve araştırmacıların istifadesine sunulur hâle getirilmesi. Yani bürokrat ile bürokrat olmayan arasında zihinsel olarak şöyle bir fark vardır: Bürokrat herhangi bir sorunu yazılı hâle getirebilerek anlar yani onu zihninde yazılı hâle getirip kanunun neresine tekabül ettiğini araştırır, ona göre anlar. Ama sorunla muhatap olan bu öğretim üyesi de olabilir, siyasetçi de olabilir, sivil toplum da olabilir, vatandaş da olabilir. Sorunla muhatap olan da hemen sorunun çözülmesini ister. Bürokrat için sorun yoktur, yasa karşısında sorun vardır. Yani bu bakış açısı farkı dünyanın her yerinde böyledir ama bu birbirimizi suçlamayı değil, anlamayı gerekli kılacak bir meseledir.

Bu aileyle ilgili de bir şey arz edeyim. Geçtiğimiz yıllarda Türkiye'de bir dizinin her bölümünde söyledikleri bir vecize gibi bir söz var "Aile bütün suçların iyi niyetle işlendiği yerdir." diye bir şey. Ama aile bizim temel değerimizdir. Aileyi anne-babaya karşı da koruyacağız, çocuğa karşı da koruyacağız. Ayrıca anne-babayı da çocuğu da o muhayyel, mutasavver aile fikrine karşı da koruyacağız, birini birine feda etmeyeceğiz, o ayrı bir konu.

Gülümser Hocam, buyurun.

PROF. DR. GÜLÜMSER GÜLTEKİN AKDUMAN - Teşekkür ediyorum.

Şimdi, koruyucu hizmetlerle ilgili sorular geldi. Koruyucu hizmetlerde ben ev ziyaretlerinin çok önemli olduğunu düşünüyorum. Ev ziyareti yapan meslek temsilcileri kimler? Sosyal hizmet uzmanları bunu yapıyor, aile hekimliği birimleri bunu yapıyor, aynı zamanda biz -aile eğitim ve katılımı dersimizin bünyesinde de var- okul öncesi eğitim öğretmenlerinin de ev ziyareti yapabilecekleri, yapmaları gerektiğiyle ilgili... Ancak şu an mevcut durumda okul öncesi öğretmenleri okuldan dışarıya çıkamıyorlar, ev ziyareti yapmalarıyla ilgili sıkıntı var. Ben bu koruyucu hizmetlerde ev ziyaretlerinin çok önemli olduğunu düşünüyorum. Ancak Kasım Hocam'la yakın bir zamanda katıldığımız bir toplantıda ev ziyareti yapacak meslek grupları bununla ilgili finansal anlamda sıkıntılar yaşadıklarını ve ulaşmakta problem yaşadıklarını ifade ettiler. Eğer ev ziyareti istiyorsak bu çalışan meslek gruplarının güvenliklerini sağlayıp gerekli finansal desteğin de sağlanması gerekiyor. İş evde başlıyor.

Aileyle ilgili, kesinlikle katılıyorum aile en önemli unsur. Yoksulluk değil, eğitimsizlik değil ki şu araştırmayı sizinle paylaşayım, son zamanlarda anne-baba tutumlarıyla ilgili yaptığımız çalışmalarda eskiden eğitilmiş ailelerin çocuklarına daha demokratik davrandıklarını görürken şimdi farklı bir anne-baba tutumu görüyoruz; mükemmeliyetçi ebeveynler. Çocuklarının mükemmel olmasını istiyorlar ve her anlamda kapasitelerinin üzerinde sorumluluk veriyorlar. Bu da çocuklar için bir duygusal istismardır. Yani ben aileleri yoksulluk, fakirlik, eğitimsizlik gibi etiketlemekten yana değilim, istismar olgularının her biri kendi içinde kendine özgüdür. Bu nedenle eğitilmiş bir aile de farkında olmadan... Yine diyorum ya, temelde hepimizin niyeti iyi, çocuklarımız iyi olsun, iyi eğitim alsınlar, iyi birer insan olsunlar istiyoruz ama eğitilmiş ailelerin de şu anki problemi mükemmeliyetçi ebeveynliğe doğru gidiyor ve çocukları gerçekten kapasitelerinin üzerinde maalesef zorluyoruz.

Her istismar vakası kendi içine özgü dedim, kendine özgü özellikleri var. Soruda şunu demişler: "Susması mı yetişkinlerin baskısı mı?" Şimdi, her cinsel istismar olgusu birbirinden farklı. Şimdi, bazı pedofillerde eğer çocuğu manipüle edici davranış kalıpları görüyoruz, diyor ki çocuğa: "Sen istedin, sen istediğin için yaptım." Mesela, okul öncesi dönem ile işlem öncesi dönem çocuklar hayal ile gerçeği çok ayırt edemiyorlar, çok rahatlıkla korkutulabiliyorlar. "Sana ve ailene zarar veririm." diyor ve çocuk boyun eğiyor ve olayı kendi hatası zannediyor; diyor ki istismarcı cinsel istismarda: "Sen istediğin için bu gerçekleşti; ben değil, sen istedin, senin hoşuna gitti, sen beni buna zorladın." Ve bu çocuklar bu yüzden kendilerini suçlu hissedip susabiliyorlar, çoğunlukla korku nedeniyle susabiliyorlar. Bu susmaya kimin neden olduğunu söylemek çok zor; bu, bazen çocuktan kaynaklı, bazen ailelerden kaynaklı. Geçtiğimiz yıllarda sosyal hizmet uzmanlarıyla yapılan bir toplantıda bana şunu söylediler sosyal hizmet uzmanlarımız: "Bazı aileler cinsel istismar nedeniyle şikâyetçi oluyor, sonra anne ifadesini geri çekiyor." Neden? Çünkü ekonomik özgürlüğü yok. İşte, bunun için de toplumsal ahlak gelişimimizi sorgulamamız gerekiyor. Anne sırf ekonomik özgürlüğü olmadığı için bazen bu ifadesini geri çekiyor ve ekonomik zorluklar sebebiyle çocuğunun buna daha fazla maruz kalmasına sebep olabiliyor.

BERİTAN GÜNEŞ ALTIN (Mardin) - Bunu annenin suçu olarak okumak da doğru değil. Yani anne ekonomik olarak bağımsız olmadığı için çocuğunu bunun içerisine bırakıyor diye anneyi suçlayamayız. Bunun için annenin ekonomik özgürlüğünü sağlayacak şartları sosyal devletle karşılıyor olmamız gerekiyor, yani buradaki suçlu anne olmamalı.

PROF. DR. GÜLÜMSER GÜLTEKİN AKDUMAN - Aslında annelerin yardım isteyebilecekleri mekanizmalarımız var ama ahlak gelişimde Carol Gilligan'ın çalışmalarını okursak yani Carol Gilligan, çalışmalarında kadınların evrensel ahlak ilkelerinden bahseder, erkeklerin ve kadınların ahlak anlayışlarının farklılığından bahseder. Bir annenin sırf ekonomik özgürlüğü olmadığı için bunu, bu ifadesini geri çekmesini hiç kimsenin suçu yok sadece annenin anlayışıyla ilgili görüyorum. Ben bu konuda bir annenin devletten, kamu kurum ve kuruluşlarından yardım isteyebileceğini düşünüyorum. Sırf ekonomik özgürlüğü olmadığı için bir çocuğun cinsel istismarını kaderi hâline getirmeyi asla doğru bulmuyorum. Bunu ben sosyal hizmet uzmanları dile getirdiği için tekrar dile getirmek istedim.

Kırılğan grupları dile getirmek istiyorum Sayın Başkan. Son zamanlarda deprem bölgesindeki çocuklarımız, oradan gelen, orada çalışan öğretmen arkadaşlarımızın ifadeleri, bu çocuklar zaten bir travma yaşadılar, şu an mevcut koşullarda ihmal ve istismarla öncelikli olarak çalışılması gereken grupların onlar olduğunu düşünüyorum.

Son olarak, bir noktaya daha vurgu yapmak istiyorum. Ankara, başkentimiz, evet, Ankara'daki öğretmenlerimiz çok daha fazla bildirimde bulunabiliyor ama Türkiye Ankara'dan ibaret değil; eğer işte... PICTES Projemiz vardı, UNICEF'in pek çok projesinde Türkiye'nin dört bir yanına gidiyoruz; bu bildirimleri değerlendirirken lütfen Türkiye örneklemini düşünelim, periferide çalışan, küçük, bağımsız bir anaokulunda çalışan ve bazen bütün bir okulu tek bir öğretmen, tek bir okul öncesi öğretmen idare edebiliyor. Bu nedenle, bunlara karar verirken öğretmen bildirimlerinde başkent değil tüm Türkiye bazlı düşünmemiz gerektiğini düşünüyorum.

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN CENGİZ AYDOĞDU - Biz teşekkür ediyoruz Gülümser Hanım.

Arkadaşlar, yine, bir şiirle bitireyim ben Necatigil üstadın: "Söylenmeden kaldı pek çok şey/ Yine de söylenmiş kadar oldu." diyor.

Hocalarımıza çalışmaları için, sunumları için, teşekkürleri için sonsuz teşekkür ediyorum.

Meclisin çalışma saatine bağlı olarak çalışma günlerinde önümüzdeki hafta dijital gündemle toplanabiliriz veya Meclis kapalı olursa 8 Ocakta toplanabiliriz.

Hocam, buyurun.

PROF. DR. BETÜL ULUKOL - Sayın Başkan, sizin lafınızdan sonra konuşmak "Kapandı." dediniz ama...

BAŞKAN CENGİZ AYDOĞDU - Lütfen buyurun.

PROF. DR. BETÜL ULUKOL - Teşekkür ediyorum.

Mecliste geçen seneki yine Araştırma Komisyonundaki sunumda kullandığım bazı veriler vardı. Şimdi, aile içinde mi gerçekleşiyor istismar, dışarıda mı noktasında birkaç veri var; arzu ederseniz eğer onları sizlerle paylaşabilirim ya da gönderebilirim sıkıntı yok.

BAŞKAN CENGİZ AYDOĞDU - Bize gönderin arkadaşlarımızla paylaşalım.

PROF. DR. BETÜL ULUKOL - Yani o araştırmanın bütün verilerini gönderirim. Çocuk İzlem Merkezinde Covid dönemi ve Covid öncesi dönemde yapılan dört aylık 7 ayrı merkezin verileriydi; değerlendirilebilir elbette, yeni çalışmalar da yapılabilir.

Ailenin ne kadar önemli olduğunu sanıyorum en iyi bu alanda çalışanlar biliyordur yani bunu reddedebilmek ya da aileyi alıp da başka bir yere koyabilmek mümkün değil. Sağlık Bakanlığından gelecek olan arkadaşlardan şunu rica edebiliriz: Erken çocukluk gelişimi alanında yapılan çalışmalar var ve o çalışmaların, özellikle geliştiren bakım çalışmalarının temelinde aile gelir ve bütün dünyayla birlikte Türkiye de bunun ne kadar önemli olduğunu kabul etmiştir ve bu çalışmaların içinde aile vardır. Bu, asla yadsınamaz, çocuğu koruyacak olan da ailedir çünkü, hani yapacak bir şey yok. Onu hatırlatmak istedim, belki davet ettiğimizde ya da Bakanlıktan gelen arkadaşlarımız bunu önceleyebilirler.

Bir de dediğim gibi o sunumu ben sizlere, Mesut Bey'e iletirim, Mesut Bey paylaşır.

BAŞKAN CENGİZ AYDOĞDU - Lütfen Hocam.

Teşekkür ederiz.

PROF. DR. BETÜL ULUKOL - Ben teşekkür ederim.

BAŞKAN CENGİZ AYDOĞDU - Sizin bu sözünüzden daha sonra, biz çocuk istismarında enseyi de karartmayalım arkadaşlar, ülke olarak dünyada çok iyi bir yerdeyiz, çocuklarına iyi davranan bir ülkeyiz. Biz Himaye-i Eftali Millî Mücadele esnasında kurduk ve çocuklarına bayram hediye eden, 23 Nisan hediye eden bir ülkeyiz ve Çocuk Esirgeme Kurumu yıllardır bir cumhuriyet kurumu olarak varlığını sürdürür. Ben 1986'dan beri kaymakamlık yapıyorum, valilik yapıyorum yani biz çok kötü değiliz ama sosyal hayat, devlet hayatı mütemadiyen gelişir, en büyük devrimci, hayattır; hayatın yeni şartlarında mutlaka kendimizi yenilemeliyiz, "update" etmeliyiz. Her zaman iyinin daha iyisi vardır yani çok iyi yapıyorsak bile daha iyisi her zaman vardır, hedefimiz o olmalı.

Hürmetler ediyorum, iyi akşamlar diliyorum hepinize.

Toplantıyı kapatıyorum.

Kapanma Saati:15.57